

Työeläke

Taloustoimittaja Teija Sutinen:

Työeläkeala
ei osaa
vastata
kritiikkiin

4 Näin on, jos siltä näyttää
Onko työeläkeala sulkeutunut, salakähmäinen ja herkkähiipiäinen? Työeläkkeisiin taloustoimittajana pitkään perehtynyt **Teija Sutinen** Helsingin Sanomista ja Ilmarisen varatoimitusjohtaja **Jaakko Tuomikoski** käyvät Huoneentaulut-sarjassa vuoropuhelun kritiikin kestäkyvystä.

7 Sukupolvien sota
Kolumnistimme **Terho Pursiainen** lämpeni sukupolvikeskustelusta.

8 Ikääntynyt väestökin voi olla luova
Väestötieteen professori **Kari Pitkänen** kummastelee, kuinka pitkään elämisestä on tullut yhtäkkiä yhteiskunnan vitsaus, vaikka pitkän elämän pitäisi olla hyvinvoinnin merkki.

10 Hyväosaisen tunnistaa kävelynopeudesta
Jyväskyläläisen väitöskirjan mukaan hyvä sosioekonominen asema näyttää takaavan iäkkäille sujuvan arjen. Lapsuudessa syntyneet erot näyttävät pysyvän läpi koko elämän.

12 Koulupudokkaan työura tyssä heti alkuunsa
OECD säikäytti suomalaisia toteamalla, että peräti 13 prosenttia täkäläisestä nuorisosta tipahtaa jonnekin peruskoulun jälkeen. Työmarkkinoiltakaan heitä ei löydy. Aivan samanlaisiin lukuihin eivät yllä kotimaiset tilastot, mutta silti erityisesti nuoria miehiä vetelehtii joutilaana liian paljon.

15 Missä olit silloin, kun makasiinit paloivat?
Kadulla mellakoivat nuoret tuhopolttivat Helsingin vanhat makasiinirakennukset. Toimittaja **Anne Niemi** pohtii, onko nuorten katumellakoinnissa kysymys suuremmasta murroksesta.

12 Kohti työelämää
Elämänkulku ja työ -teemalla edistetään nuorten urahallintaa.

16 Sisua, sitkeyttä ja työkykyä
Ilman hyvää työtä ei ole olemassa hyvää työkykyä, summaavat Työkyvyn ulottuvuudet -kirjan kirjoittajat.

18 Metson työkyvyttömyyseläkkeet putoivat neljänneksen
Pitkäjänteisesti työntekijöidensä kuntoon ja hyvinvointiin panostanut kansainvälinen teknologiajätti Metso on onnistunut katkaisemaan kielteisen eläköitymiskehityksen ja palkkaa tänä päivänä työntekijöitä jopa eläkkeeltä takaisin töihin.

20 Työssä jatkamiselle on luvassa jatkoa
Tuore kyselytutkimus selvitti, mistä syistä suomalaiset jatkavat työntekoa yli 63-vuotiaina.

LIITTEENÄ TYÖELÄKELAITOSTEN TILINPÄÄTÖSTIEDOT 2005

21 Hajautettu työeläkejärjestelmä tarvitsee yhteisiä taustapalveluja
Johtaja **Bo Lundqvist** kertoo asiantuntija-artikkelissaan, millä strategialla Eläketurvakeskus tähtää kohti parempia palveluja.

22 FinnSight 2015 – Kurkistus tulevaisuuteen
Suomen Akatemian pääjohtaja **Raimo Väyrynen** on johtanut 120 maamme eturivin asiantuntijan aivoriittä, joka etsi erilaisia keinoja takaamaan Suomen kilpailukyvyn säilymisen.

18 Termillä on merkitystä
Väärinkäsityksiä voi väistellä tutustumalla työeläketermeihin eri kielillä ennen kuin ryhtyy selittämään ulkomaalaiselle oman maansa eläkejärjestelmää. Kielenkääntäjä **Janina Gröndahl** valottaa oikeita, englanninkielisiä termejä.

24 Suomalaisia ulkomaankomennuksella
Muun muassa Aurinkomatkat, Pöyry ja Stora Enso kävivät Eläketurvakeskuksen työnantajaklinikalla hakemassa linimenttiä tiedontarpeeseensa ulkomaantyön vakuutusasioissa.

25 'Ensimoista' eläkettä Kreikassa
Suomalainen **Reetta Oksalampi-Kokkinakis** haluaisi hakeutua eläkkeelle Kreetalla, mutta hän on törmännyt tiedonsaannin vaikeuteen paikan päällä. Suomesta tietoa on irronnut sujuvasti.

26 Pallo hallussa
Informaatikko **Peter Lindström** kuvailee ulkomaanpalstallaan, kuinka Turkin eläkeuudistuksella on edessään kivinen tie ja miten chileiläiset suunnittelevat remontoivansa kuuluisaa eläkejärjestelmäänsä.

28 TELAn Marja-Liisasta on moneksi
Kokemuksen ääntä -sarjassa **Marja-Liisa Pelander** kertoo, kuinka työeläkealan yhteisissä työryhmissä on vuosien varrella etsitty yhteistä linjaa.

29 Yrittäjien ja palkansaajien eroja eläkeiän valinnassa
Varsin moni yrittäjä työskentelee vielä 60 ikävuoden jälkeenkin täyttä päätä. Tutkija **Raili Hyrkkänen** on koonnut yrittäjien aikomuksia jatkaa työntekoa yli alimman eläkeiän, ja kertoo tuloksista asiantuntija-artikkelissaan.

Sukupolvisopimus natisee

Suomalainen sukupolvisopimus natisee liitoksissaan. Prekariaatiksi julistautuneet ja heidän äänenpäästäjänsä syyttävät yhteiskuntaa nuorten kyykyttämisestä pätkätöihin. On ilmestynyt pari kirjaakin, joissa nuorehkot poliitikot vaativat suurilta ikäluokilta suurempaa kustannusvastuuta. Samaan aikaan kiukkuiset eläkeläiset soimaavat päättäjiä yleisönosastoissa liian pienistä eläkkeistä ja väärin taitetusta indeksistä. Vakavin ja konkreettisin syytös suoranaisesta heitteillejätöstä tulee kuitenkin vanhusten puolestapuhujilta.

Kaikkien väitteiden takaa voidaan löytää tapauksia, joissa hyvinvointiyhteiskunnan tavoitteet eivät toteudu. Sosiaaliturvamme ei ilmeisesti kaikissa tapauksissa toimi tarkoitettulla tavalla. Tämä koskee etenkin pitkäaikaisyrittömiä ja yksinhuoltajia, joiden suhteellinen köyhyysriski näyttää viime vuosina lisääntyneen.

Luotettaviin tilastoihin ja vakavasti otettaviin tutkimuksiin vedoten voidaan yhtä hyvin perustein kääntää esiin toisennäköinen maisema. Suuria ryhmiä ja kokonaisuuksia katsoen kehitys menee parempaan suuntaan ja vielä oikeudenmukaisella tavalla.

Nuoret ikäluokat ovat edeltäjiään paremmin koulutettuja ja pääsevät edeltäjiään parempiin ammatteihin. Nykyisillä noin 35-vuotiailla on paljon enemmän korkeakoulututkintoja kuin suurilla ikäluokilla. Nuoret nousevat vanhempiaan nopeammin ja useammin ns. ylempiin toimihenkilöammatteihin ja pääsevät parempiin tuloihin kuin vanhempansa samassa iässä, reaalisesti. Nuoremmille ikäluokille kertyy aikaa myöten myös parempi eläke kuin vanhemmille, jos talous ja työllisyys jatkavat plusmerkkistä kehitystään.

On syrjintäväitteissä hieman peräkin eivätkä ne ole syntyneet aivan tyhjästä. Pätkätöyt ja määräaikaiset työsuhteet ovat yleinen ilmiö nuorilla naisilla. Sekä miehillä että naisilla ne ovat vallitseva työtyyppi alle 20 vuoden iässä ja hyvin yleisiä 25 vuoden ikään asti. Sen jälkeen miesten työt muuttuvat valtaosin pysyviksi, mutta liki kolmannes 25–34 -vuotiaista naisista työskentelee määräaikaisissa työsuhteissa.

Määräaikaisten työsuhteiden osuus kasvoi kummasti sekä nuorilla miehillä että naisilla vuoteen 1997, minkä jälkeen tilanne vakiintui. Hyvin monet nuoret naiset tekevät peräjälkeen useitakin äitiyslomasijaisuuksia, varsinkin kuntasektorilla, mutta myös valtiolla ja yksityispuolella. Työnantajien olisi viisasta ja kohta pikku pakkokin ruveta palkkaamaan nykyistä enemmän ”pysyviä sijaisia”. Tällöin työsuhde esimerkiksi kuntaan pysyisi, mutta työn tekemisaikaa voisi vaihdella.

Eläkeläisten kiukku pienistä eläkkeistä ja taitetusta indeksistä on aivan ymmärrettävä, mutta parempiin eläkkeisiin ja anteliaampaan indeksiin ei ole ollut varaa. Tilanne ei tulevienkaan eläkeläisten osalta ainakaan suhteellisesti parane kuin ehkä pitemmän työuran kautta. Tulevaisuutemme kannalta olisi silti onnetonta, jos esimerkiksi tulevaa vaalikeskustelua alkaisi hallita kiistely indekseistä ja menetetyistä pohjaosasta.

Hyvinvointiyhteiskunnan menestys rakentuu sille, että kaikki osallistuvat työllään talouden ja hyvinvoinnin perustan tekoon ja kaikille tarjotaan tarpeen tullen sosiaaliturvaa. Sukupolvien välillä pitäisi velvollisuuksien ja etuuksien jakautua suunnilleen samoin, kohtuullisesti ja oikeudenmukaisesti. Tämä on toteutettava vielä taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Kansainvälisten tilastojen mukaan Suomi ei ota merkittävästi velkaa nuorempien sukupolvien piikkiin. Euroopan Unionin piirissä laskettu ”kestävyysindeksi” osoittaa Suomen kohdalla keskitasoa parempaa lukemaa. Sen mukaan otamme ikääntymishaasteenkin vastaan kestävämmällä tavalla kuin esimerkiksi Saksa tai Ranska.

Reijo Ollikainen

22

33 Luin kirjan Osku Pajamäki: Ahne sukupolvi

Jarkko Mäkinen, Erkki Olkinuora, Risto Rinne ja Asko Suikkanen: Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen

34 Samat kilpailuedellytykset kaikille

Eläkesäätiöyhdistyksen hallituksen tuore puheenjohtaja **Heikki Halkilahti** toivoo kiinnostuksen eläkesäätiöitä ja -kassoja kohtaan heräävän kunnolla.

35 Nimityksiä

35 Tiedoksi

37 Ristikko

38 Työeläkkeelle siirrytään noin 59 vuoden iässä – vanhuuseläkkeelle yli 63-vuotiaana

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Työeläkeala joutuu tavan takaa vastaanottamaan syytöksiä, joiden mukaan ala on sulkeutunut, salakähmäinen, umpimielinen ja herkkähiipiäinen. Työeläkkeistä vuosia kirjoittanut Helsingin Sanomien taloustoimituksen esimies *Teija Sutinen* ja alaa vuosia kehittänyt Ilmarisen varatoimitusjohtaja *Jaakko Tuomikoski* vuoropuhelevat siitä, voiko savua olla ilman tulta.

Teksti: Kati Kalliomäki · Kuvat: Juha Rahkonen

Näin on, jos siltä näyttää

Helsingin Sanomien taloustoimituksen esimies Teija Sutinen:

Sutisen teesi numero 1: Kilpailu toimii huonosti

”Työeläkeala on mielestäni sulkeutunut, koska kilpailu alalla näyttää toimivan edelleenkin huonosti.”

”Kilpailuvirasto ei esimerkiksi tunnu olevan kovin tyytyväinen alan kilpailutilanteeseen, koska on huomautellut siitä jatkuvasti. Onko kilpailuviranomainen tyystin väärässä – mikä alan oma näkemys oikein on?”

”Ja ulkopuolinenkin on havainnut muun muassa sen, että eläkesäätöillä ei näytä olevan mahdollisuuksia tasavertaiseen kilpailuun yhtiöiden kanssa. Suurten eläkesäätöiden purkamiset viime vuonna olivat tästä hyvä esimerkki.”

Sutisen teesi numero 2: Ala torjuu uudistusehdotukset

”Työeläkeala torjuu kiivaasti kaikki ulkopuolelta tulevat uudistusehdotukset.”

”Tyypillinen esimerkki torjunnasta on se, että työeläkeala ei halua eläkkeensaajien osallistuvan omia eläkkeitään koskeviin sijoituspäätöksiin. Tiedän, että sitä olisi kallista hallinnoida, ja tiedän, että siinä lastattaisiin paljon riskiä yksittäisen kansalaisen kannettavaksi, mutta siitä huolimatta asiaa voisi varmaan edes selvittää. Se sitouttaisi ihmisiä eläkejärjestelmään aivan eri tavalla kuin nyt.”

Sutisen teesi numero 3: Kritiikki ahdistaa

”Sulkeutuneen alan tavoin työeläkeala ahdistuu tavattomasti kritiikistä.”

”Melkein jo huvittaa se kaava, millä työeläkeala suhtautuu eri tahoilta tulevaan kritiikkiin. Itse sanomaa ei kuunnella, vaan huomio käännetään sanojaan ja hänen motiiveihinsa. Leimakirves heilahtaa helposti: järjestelmää arvosteleva pankkimies haluaa vain tel-yhtiöiden rahat ja kritiikkiä esittävä virkamies on tietysti kepulainen tietämätön jääri.”

”Seurauksena tästä sisäänpäinkäänntyneisyydestä on se, että eläkeyhtiöt näkyvät julkisuudessa yhä enemmän konnan roolissa. Kritiikkiin ei osata vastata, ja niin sitten saadaan mitä tilataan.”

Ilmarisen varatoimitusjohtaja Jaakko Tuomikoski:

Tuomikosken teesi numero 1: Erityisesti eläkkeiden läpinäkyvyys on tärkeää

”Läpinäkyvyys on tällä alalla tärkeää ja eläkkeet vielä tärkeämpiä. Työeläke on kaikille ansiotyössä oleville välttämätön vakuutus työansioden loppumisen varalta. Työeläketurvan läpinäkyvyys on arvokas tavoite. Kunkin on syytä tietää, missä mennään ja paljonko eläkettä on tulossa. Uuden lainsäädännön myötä työeläketurvan läpinäkyvyys tältä osin lisääntyy edelleen.”

”T-Fordin sai käyntiin veivistä, jos oli bensaa eivätkä sähkölaitteet olleet ruosteessa. Nykyauton konepellin alle voi kurkistaa, mutta ymmärtäminen ei enää maallikolta onnistukaan. Insinöörit eivät ole tehneet tätä piruuttaan, vaan saadakseen yhä vähemmästä irti yhä enemmän.”

”Samoin on työeläkkeen laita. Suomalainen työeläke rakentuu monen tekijän varaan, ja mutkikkaita teknisiä yksityiskohtia on siksi kokonainen leegio. Työeläketurvan läpinäkyvyys on kuitenkin tärkeämpää kuin työeläkkeen teknisen koneiston läpinäkyvyys.”

Tuomikosken teesi numero 2: Täysi avoimuus valmiista, ei keskeneräisistä asioista

”Kun työmarkkinaosapuolet sopivat muutoksista työeläkkeisiin, jokainen yksityiskohta on aina jollekulle hankala ja vaikeasti nieltävissä. On siten sekä ymmärrettävää että hyväksyttävää, etteivät he aina halua tuoda jokaista yksityiskohtaa erikseen esille työn kuluessa, sillä luotettava arviohan on tehtävissä vasta kokonaisuudesta. Näin tehdään yhteiskunnan kaikessa valmistelutyössä.”

”Siitä eteenpäin onkin sitten vain työeläkealan osaamattomuutta, jos teknisiä yksityiskohtia ei pystytty avaamaan niistä kiinnostuneille. Joka härjillä kyntää, se härjistä puhuu, eli tämä ei olisi työeläkeihmisille vastenmielistä, mutta osaamista puuttuu. Yritetään parantaa!”

”Toiminnan toteutuneen tuloksen avaamisessa työeläkeyhtiöt ovat olleet viimeiset kymmen-

kunta vuotta aktiivisia, ja pyrkivät kertomaan vuosikertomuksissaan käytännöllisesti katsoen kaiken. Tältä osin työeläkeala on moneen muuhun verrattuna esimerkillisen avoin.”

Tuomikosken teesi numero 3: Keskustelu sallittava kaikille – myös työeläkeihmisille

”Keskustelu vie kehitystä eteenpäin kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla. Kun käydään keskustelua vaikkapa paperiteollisuuden toimintaedellytyksistä, oopperan budjetista tai rekkojen leveydestä, alan toimijat tuovat keskusteluun oman tietotaitonsa. Tämä on tietenkin asianmukaista.”

”Monimutkaisessa maailmassamme on harvoin vain yhtä totuutta: vaikka toisen totuuden kannattajat saattavatkin pitää esitettyjä ajatuksia puolueellisina, yleensä kukaan ei tulkitse niitä yrityksiä estää laajempi keskustelu.”

”Työeläkealalla on jostakin syystä toisin. Kun työeläkealan toimijat osallistuvat työeläkkeitä koskevaan keskusteluun, osallistuminen tulkitaan aina silloin tällöin yritykseksi kieltää muilta ajatuksien esittäminen työeläkkeistä. Näin saattaa käydä, vaikka kyse olisi työeläkenippeleitä koskevien faktojen tarkentamisesta.”

”Näin ei saisi olla. Työeläkkeitä koskevan keskustelun täytyy olla avoin kaikille, myös työeläkkeiden parissa työtään tekeville.”

Muutosten pimentämisestä

”Olen samaa mieltä Tuomikosken kanssa siitä, että päämäärä eli eläke on tärkein tavoite.”

”Läpinäkyvytydessä sen sijaan on parantamisen varaa, erityisesti silloin, kun ala kertoo työeläketurvaan tehdyistä oleellisista muutoksista. Esimerkiksi eliniän pidentymisen vaikutus tulevaan eläketurvaan tiedotettiin mielestäni epäselvästi ja etäisesti, vaikka sillä on merkittävä vaikutus ihmisten eläketurvan tasoon. Ei kaikkia teknisiä asioita tarvitse tietää, mutta ne pitäisi ymmärtää, joilla on suuri vaikutus omaan eläkkeeseen.”

”Media hoitaa läpinäkyvyshomman kyllä mielellään, mutta mielestäni alan pitäisi ottaa itseään niskasta kiinni ja avata mahdollisimman selkeästi sellaisetkin uudistukset, joiden seuraukset eivät ole kohteilleen yksinomaan miellyttäviä.”

Keskeneräisten asioiden julkisuudesta

”Uutisten kaivaminen keskeneräisistä valmistusprosessista on tiedotusvälineiden normaalia uutistyötä, jossa päätavoitteena on pitää kansalaiset tietoisina siitä, mitä heidän päänmenokseen suunnitellaan. Mitä suuremmista asioista kyse, sitä suurempaa on uutisvälineiden kiinnostus tuoda ensimmäisenä julkisuuteen valmistelutyön tuoreimmat käänteet.”

”Eläkeyhtiöiden vuosikertomuksissa on tapahtunut parannusta, ja on aika pitkälle myös tiedotusvälineiden laiskuutta, että yhtiöitä ei enempää vertailla keskenään vuosikertomuksissa annettujen tietojen perusteella. Mitä enemmän tiedot saivat julkisuutta, sitä suurempaa olisi paine parantaa niitä edelleen.”

Keskustelusta

”Jostain syystä aika monet työeläkealan ulkopuoliset ovat kokeneet puhuvansa seinille tuodessaan ajatuksiaan työeläkekeskusteluun. Liikaa käytetään vasta-argumenttina sitä, että joku ”ei ymmärrä” työeläkejärjestelmän yksityiskohtia tai luonnetta. Järjestelmän pitäisi olla niin ymmärrettävä, ettei ainakaan tuohon pystyisi vetoamaan.”

”Minulle on uutta se, että työeläkkeiden parissa työtään tekevät kokevat olevansa heikoilla työeläkekeskustelussa. Keskustelua seuraamalla tuntuu, että he ovat kaikkea muuta kuin alta-vastajia.”

Tuomikoski kommentoi Sutista:

Kilpailusta

”Kilpailun tulee koitua eläkkeensaajan eduksi, ja tämä rajaa työeläkealan kilpailua.”

”Joiltakin osin kilpailukeskustelu on hakoiteilla: esimerkiksi laskuperustekorosta puhutaan keskeisenä kilpailutekijänä, kun se ei ole kilpailutekijä ollenkaan, vaan tekijä, joka säättää rahastointiastetta.”

”Valtaosaltaan kilpailukeskustelussa toki puhutaan relevanteista asioista. Kilpailuasioissa ei kuitenkaan ole olemassa yhtenäistä työeläkealaa yhtenäisine mielipiteineen.”

”Juuri eläkesäätiöiden tilanteen osalta mielipiteet hajaantuvat. Eläkesäätiön perusluonteen kuuluu työnantajan viimesijainen vastuu, ja sen vastapainoksi suuremmat toimintavapaudet. Vakuutusyhtiön perusluonne taas on, että riskit poolataan ja siirretään maksusta vakuutusyhtiön kannattaviksi.”

”Eläkeyhtiöiden, eläkesäätiöiden ja eläkekasvojen kilpailutilannetta ei minusta saada tasa-puoliseksi sillä, että poistetaan kaikki erot niiden väliltä, vaan säilyttämällä kunkin ominaispiirteet ja huolehtimalla, että kokonaisuutena ottaen tilanne on tasapainossa. Työnantajan valinta kohdistuu sitten siihen vaihtoehtoon, jonka arvioi itselleen sopivimmaksi.”

Sulkeutuneisuudesta

”Asiallinen suhtautuminen uudistusehdotuksiin tarkoittaa sitä, että analysoidaan uudistuksen

vaikutukset ja kerrotaan ne perusteet, jolla lopputulosta arvioidaan.”

”Juuri näin on myös yksilöllisiä eläketilejä arvioitu työeläkealalla. Niitä pohdittiin jo parikymmentä vuotta sitten kun Chile pystytti oman pioneerijärjestelmänsä. Ruotsin eläkeuudistusta on seurattu kaiken aikaa ja eläketilejä pohdittiin tehtäessä edellistä sijoitustoiminnan reunaehtojen uudistusta kymmenen vuotta sitten. Eläketileistä on runsaasti kansainvälistä tutkimustietoa niin hallintokulujen kuin eläketasoon kohdistuvien vaikutustenkin osalta, ja niistä keskustellaan myös julkisessa sanassa säännönmukaisesti.”

”Asiaa on siis selvitetty, ehkä enemmän kuin juuri mitään muuta isoa eläkepoliittista kysymystä. Toistaiseksi valinta on eri näkökohtien perusteella Suomessa ollut se, että eläketileihin ei ole menty. Valinta on perustunut riskitarkasteluun, mikä on paikallaan: eläkepolitiikassa kaikkien kysymysten äiti on juuri se, kuka kantaa riskit.”

”Aloite sijoitusriskin siirtämisestä vakuuteuille on toki mielenkiintoinen, mutta sitä ei ehkä voi luonnehtia varsinaisesti uudeksi ajatukseksi.”

Kritiikin sietokyvystä

”Nyt tuli todella vaikeaa: jos sanon olevani samaa mieltä, asia on sillä selvä, ja jos sanon olevani eri mieltä, niin siinä on taas kerran nähtiin, miten työeläkeala ahdistuu tavattomasti kritiikistä!”

”Nyt tekeillä olevan sijoitusuudistuksen kuluessa

työeläkealalta tuotiin mukaan yksi todella uusi ajatus, eli vanhuuseläkerahastojen korotusten kohdistaminen yli 54-vuotiaille. Vastaanotto ei ollut kovin analyyttinen: useilla tahoilla, muun muassa Hesarissa, tätä ajatusta pidettiin kyseenalaisena. Arviot ovat osaksi perustuneet idean esittäjien motiivien epäilyyn: kyseessä on arveltu olevan suurten eläkeyhtiöiden temppu kilpailuasemansa parantamiseksi tai sitten osa suurten ikäluokkien suurta puhallusta.”

”Vastaanotto oli siis juuri sitä lajia, jota pidetään työeläkealan ominaispiirteenä. Painan siis mieleeni, että tätä käyttäytymismallia on ilmeisesti kovin vaikea tunnistaa omassa toiminnassaan, ja yritän itse jatkossa varoa.”

”Tilanne on todella mielenkiintoinen. Toisen fiilis on, että työeläkeala ei osaa vastata siihen kohdistettuun kritiikkiin, toisen fiilis on, että työeläkeala ei saa vastata siihen kohdistettuun kritiikkiin. Eroa on vain yksi kirjain mutta tunnut ovat kovin etäällä toisistaan.”

”Näin isoa eroa ei saa aikaan vain toinen osapuoli, vaan syitä täytyy olla niin sysissä kuin sepissäkin. Pitäisikö tehdä yhteinen huoneen-taulu: sovitaan, että työeläkehmiset arvioivat niin uusia kuin vanhojakin ehdotuksia aina analyyttisesti, ja journalistit katsovat avoimin silmin, onko kritiikkiin vastaaminen ollut asiaperusteista vai pelkkää torjuntaa?”

Sukupolvien sota

Kommunismien romahdus ja Neuvostoliiton hajoaminen loi tyhjiön. Luokkasota lakkasi. Ihmiset kaipaavat vihollista. Niitä keksitään uusia. Monen vihollinen on vieraan kulttuurin, toisen uskonnon edustaja. **Osku Pajamäki** (Ahne sukupolvi, 2006) löytää vihollisen lähempää: Se on häntä edeltävä sukupolvi, suuret ikäluokat eli vuonna 1945–50 syntyneet suomalaiset. SDP:n eduskuntaehdokkaaksi pyrkivä Pajamäki lietsoo sukupolvien sotaa.

Pajamäen retoriikka on luotaantyöntävää. Hän puheensa on vihapuhetta, vihan kieltä. Suurilla ikäluokilla on ”rikollinen mieli” ja ”kieroutunut ego”. Kaikkien aikojen antisemitistien mallin mukaan hän paljastaa salaliiton: vihollinen varastaa ja riistää nuoremmilta hyvinvoinnin ja turvallisuuden, toimii ”tietoisesti uuden luokkajaon synnyttämiseksi”. Kirjassa on vaivoin peiteltyjä väkivaltaisia uhkauksia: jolleivät suuret ikäluokat nöyryy kuuntelemaan Pajamäkeä ja tee parannusta, he kokevat Neuvostoliiton kulakkien kohtalon.

Niitä tärkeitä asioita, joita Pajamäki koettaa nostaa keskusteluun, ei saa sivuuttaa hänen vastenmieliseen populismiinsa vedoten. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on tärkeä ongelma.

On kylläkin erotettava toisistaan sukupolvien välinen ja ikäluokkien välinen oikeudenmukaisuus. Jos vanhukset tai nuoret perheet elävät muita ikäpolvia niukemmissä oloissa, se ei vielä ole sukupolvien välistä epäoikeudenmukaisuutta. Jokainenhan elää sekä nuoruuden että vanhuuden vaiheen. Poistuvien on jätettävä seuraajilleen kaikki, mitä heille on kertynyt. Jos yhteiskunta vaurastuu koko ajan, kaikki sukupolvet vaurastuvat edellisiin verrattuna.

Vähäosaisia sukupolvia voi syntyä. Yksi väliin pudonneista on sodan kokenut sukupolvi. Jos kuitenkin sota oli välttämätön, myös uhri oli välttämätön. Sukupolven kohtalo ei ole epäoikeudenmukainen, jos sen tarpeista pidetään huolta.

Osattomia sukupolvia voi syntyä. Sukupolvien vaurastumisen ketju voi katketa. Niin käy, jos luonto tuhoutuu. Ne sukupolvet, jotka tuhoavat luonnon, ovat syyllisiä sukupolvien väliseen epäoikeudenmukaisuuteen. Kaikki nykyaikaiset ovat tulevien sukupolvien ilmeisiä luokkavihollisia.

Sukupolvien välinen epäoikeudenmukaisuus ei välttämättä ole aineellisten etujen väärää jakamista sukupolvien kesken. Voimme tuottaa myös moraalista haittaa, joka periytyy tuleville sukupolville. Voimme luoda sielutonta elämäntapaa, antaa talouden niin sanottujen realiteettien raikata ja tuhota yhteiselämän tärkeitä inhimillisiä perusarvoja. Näin juuri olemme tekemässä. Syyllisiä ovat paitsi päättäjät myös kaikki ne, jotka äänestämällä tai äänestämättä jättämällä ovat hyväksymässä ja rakentamassa ihmiselle sopimatonta järjestelmää.

Pajamäen tapainen kiihotustyö luo ikävän leiman niin sanotun prekariaatin asiaan. Prekariaatti on turvattomissa oloissa eläviä ihmisiä, esimerkiksi pätikätyöläisiä, joilla on usein lapsia. He joutuvat kasvattamaan lapsensa ikävaiheessa, jossa heidän tulonsa ja sosiaalinen turvallisuutensa ovat heikoimmillaan. Toivottavasti Pajamäen purkaus ei haittaa heidän tilanteensa kohentamista.

Prekariaatin asema on ennen muuta ikäluokkien oikeudenmukaisuuden ongelma. Se on samalla myös sukupolvien oikeudenmukaisuuden ongelma. Jos me nykyihmiset tuhoamme hyvinvointiyhteiskunnan, jossa ihmisen on hyvää ja turvallista elää, tavoitellessamme valtoimien markkinoiden taloudellisia hyötyjä, kukoistamme – todellisesti tai näennäisesti – tulevien sukupolvien kustannuksella. Se olisi moraalisesti kestäväntöntä kehittämistä.

Ikääntynyt väestökin voi olla luova

Ihmisen pitkän elämän pitäisi olla myönteinen asia ja yksi sivilisaatioiden alkuperäisistä tavoitteista.

Mykyinen maailmanlaajuinen väestön vanheneminen on ihmiskunnan historiassa ennen kokematon ilmiö, tietää väestötieteen professori **Kari Pitkänen** Helsingin yliopistosta.

Vaikka hän on itsekin kutsunut ikääntymiskehitystä ”matkaksi vanhojen maailmaan”, ilmiö voi sopeutumiskauden ongelmien jälkeen osoittautua seurauksiltaan lopulta myönteiseksi.

Nykymaailmassa pelkäämme kaikenlaisia väestökatastrofeja. Olemme edelleen huolestuneita kehitysmaiden liiallisesta väestönkasvusta ja sen hallitsemattomista seurauksista, siitäkkin huolimatta, että valtioista väkirikkein maa Kiina on saanut syntyvyyden hallintaansa.

Juuri nyt pelätään jonkin vaarallisen ja nopeasti leviävän taudin, pandemian, nostattaman korkean kuolleisuuden lamauttavan koko maapallon.

Kehittyneissä yhteiskunnissa on huolestuttu väestön yleisestä vanhenemisestä. Ilmiön pelätään aiheuttavan kasvavien eläkemenojen lisäksi työvoimapulaa ja heikentävän yhteiskunnan kehittymismahdollisuuksia.

– Nykyinen väestönrakenteen nopea vanheneminen on kylläkin uusi ja ainutkertainen ilmiö, väestötieteilijä vahvistaa, mutta painottaa, että kehitys johtuu yhtä paljon hyvin lyhyellä aikavälillä tapahtuneesta keskimääräisen eliniän pidentymisestä kuin alentuneesta syntyvyydestä.

Väki voimakas ei enää talouskasvun perustana

Lähes koko historian ajan taloudellinen kasvu on ollut pitkälti sidoksissa suuren syntyvyyden luomaan väestönkasvuun.

– Viime vuosikymmeniin asti väestön kasvu on lähes poikkeuksetta edesauttanut taloudellista kasvua, Pitkänen tietää.

Maatalousvaltaisessa ja vain osittain teollistuneessa sekä kirjaimellisesti etenkin itänaapuriinsa verrattuna vähäväkisessä Suomessa väestöpolitiikkaa hallitsi määrä vielä sotien välisenä aikana.

– Siksi väestörakenteeseen tai väestön ikääntymiseen ei vielä osattu kiinnittää juuri huomiota. Vasta 90-luvulla kiinnostuttiin toden teolla ikärakenteen vanhenemisestä siihen asti hallinneen suomalaisten eloonjäämiskeskustelun rinnalla.

Enää ei ole harvinaista, että neljäkin sukupolvea voi olla yhtä aikaa elossa, mitä muutama vuosikymmen taaksepäin pidettiin liki ihmeenä.

– Niin yhteiskunnallisessa keskustelussa, politiikassa kuin talouselämässäkin on ollut vaikeuksia erottaa ilmiön varsinaisia syitä seurauksista. Väestön ikääntyminen on päässyt yllättämään kaikki.

Vaikka Pitkänen ei näe pandemiaa väestöllisesti sellaisena merkittävänä uhkana kuin viime aikoina on annettu ymmärtää, kaikkialla ei mene silti hyvin.

– HI-viruksen leviäminen ja AIDS-kuolleisuus on jo sysännyt osan Afrikkaan kehityksessä vuosikymmeniä taaksepäin. Lisäksi tautikatastrofin vaikutukset korostuvat, koska kyseessä ovat jo muutenkin maailman köyhimmät alueet.

Taustalla erikokoiset sukupolvet

– Eläkepommin ja työvoimapulan lisäksi on pelätty myös yhteiskunnallisen innovatiivisuuden rapautumista. Vanhenevaa väestöä ei pidetä riittävän luovana, Pitkänen toteaa.

Meillä ikääntyvistä ajatellaan yksipuolisen ekonomistisesti. Ihmisen siirtyminen eläkkeelle tekee hänestä vain passiivisen eläkkeensaajan.

Silti koko ajan koko ajan yhä koulutetummilla ikääntyvillä on kuitenkin jo nyt ja koko ajan paljon enemmän kykyä mukautua väijäämättömään muutokseen.

– Jo omana elinaikanamme on tapahtunut paljon. Enää 60- ja 70-vuotiaat eivät ole mitään ikäihmisiä, vaan aktiivisia aikuisia, kuten nuoremmatkin.

Väestötieteilijä Pitkänen haluaa tarkentaa, että nykyiset polttaviksi mielletyt vanhenemisen ongelmat eivät oikeastaan johdu väen yleisestä ikääntymisestä sinänsä, vaan sukupolvien suuruuden vaihtelusta. Nämä erot ovat Suomessa ehkä erityisen korostuneita toisen maailmansodan jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien takia.

– Esimerkiksi Yhdysvalloissa suuret ikäluokat syntyivät Suomea myöhemmin ja jakautuivat huomattavasti laajemmalle ajanjaksolle.

Ikääntymistä muualla ja meillä

Ikääntyvien eurooppalaisten yhteiskuntien lisäksi Pitkänen

näkee Japanin hyvänä esimerkkinä vanhenevan väestörakenteen kohtaamisesta.

– Maailman korkeimmasta keskimääräisestä eliniästä huolimatta Japani näyttää etenevän ilman suuria kriisejä. Sen sijaan Kiinassa mahdolliset ongelmat ovat vasta edessä, koska juuri nyt työikäisen väestön määrä siellä on lapsiin ja vanhuksiin verrattuna poikkeuksellisen suuri.

Aasialaisilla yhteiskunnilla on kuitenkin ikääntymisen tuomissa sosiaalisissa muutoksissa merkittävä etu useimpiin länsimaihin verrattuna: suvun huomattava merkitys sosiaalisen tuen antajana.

Suomellakin olisi Pitkäsestä halutessaan hyvät edellytykset ylläpitää riittävän tasapainoinen väestörakenne, sillä väki meillä vääjäämättä vanhenee.

Voimakas syntyvyyden kasvu ei enää voi estää ikääntymistä, ja tuskin sitä merkittävästi muuttaa Suomessa siirtolaisuuskaan. Pitkänen muistuttaa, että muuttaminen uuteen maahan on aina suuri ratkaisu.

– Toki paluu vain parin sukupolven takaiseen perheiden suureen lapsilukuun nuorentaisi Suomen, mutta sellainen käänne lienee erittäin epätodennäköinen, Pitkänen pohtii.

Nykyisellä keskimäärin kahden lapsen syntyvyydellä väestörakenteemme säilyy riittävässä kunnossa.

– Lapsista saatava tuki ei ole tärkeintä, vaan ennemminkin pitäisi tarjota toimivia ratkaisuja perheiden usein varsin monimutkaiseen arkeen, kuten lasten päivähoitoon, joustoa työelämään jne. Kannattaa muistaa vanha viisaus,

Väestötieteen professori Kari Pitkäsen mukaan ikärakenteen voimakas vanheneminen johtuu yhtä paljon sekä yleisestä eliniän pidentymisestä että alentuneesta syntyvyydestä. Keskimääräisen eliniän pidentyminen on taas viime vuosisadan tärkeimmän sosiaalisen keksinnön, hyvinvoinnin ansiota.

”kun pidetään huoli perhepolitiikasta, niin perheet pitävät huolen lasten hankinnasta”.

Ylimoitettu huoli vanhenemisesta

Jos väestöä koskeva tutkimus antaa meille näin lohdullista tietoa ikärakenteen vanhenemisesta, miksei väestötieteilijöitä sitten kuunnella.

Pitkänen selvittää, että hänen edustamansa tieteenalan tehtävänä on tuottaa perustietoa muiden tieteiden käyttöön, eikä suinkaan tehdä väestöpolitiikkaa.

– Väestötiede toimii välttämättä monitieteisesti ja pyrkii vastaamaan kysymykseen, miksi väestö muuttuu. Lisäksi tiede voi tuoda ymmärrystä tähänkin ilmiöön.

– Ikärakenteen vanheneminen on haasteellinen muutos, mutta koska emme koe tuntevamme vielä riittävästi väestön vanhenemisen kaikkia seurauksia, asiasta tunnettu huolikin on osin ylimitoitettu.

Silti usein ennustetulla työvoimapulalla voi mahdollisesti toteutuessaan olla paljon myönteisiä vaikutuksia.

– Innovaatiot ovat yleensä sitä suurempia, mitä vähemmän työvoimaa on käytettävissä. Ovathan entistä terveemmät ja pitkäikäisemmät vanhukset 1900-luvun tärkeimmän yhteiskunnallisen keksinnön, hyvinvoinnin saavutus.

Teksti: Kimmo Kontio

Kuva: Tuulikki Holopainen

Hyväosaisen tunnistaa kävelynopeudesta

Gerontologille ikäihmisen kävelynopeus kielii tämän yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta asemasta.

Tieteen tulokset muuttuvat viestimissä helposti huutomerkeiksi. Tietenkin kävelynopeudesta tai käden puristusvoimasta saadut tulokset ovat ryhmätason pelkistyksiä, joista tutkittujen ryhmien sisällä löytyy poikkeuksia molempiin suuntiin. Toimintakyvyn ja sosioekonomisen aseman välinen yhteys on silti tieteellisen kestävästi todennettu.

Keväällä gerontologiasta ja kansanterveystieteestä tohtoriksi väitellyt **Nina Rautio** ei tutkimusta tehdessään yllätynyt niinkään tästä päätuloksesta vaan erojen säilymisestä selkeinä aina vanhimpiin ikäluokkiin saakka.

– Koska kuolleisuus matalimmissa sosioekonomisissa ryhmissä on korkeampaa ja valikointumista on tapahtunut myös toimintakyvyn ja terveyden suhteen, olisi voinut olettaa erojen selkeästi kaventuvan vanhoissa ikäluokissa, tutkija selvittää.

Takkuileva arki eristää

Nina Rautio tutki ikäihmisten yhteiskunnallisen ja taloudellisen eli sosioekonomisen aseman yhteyksiä toimintakykyyn ja fyysisen toimintakyvyn muutoksiin jopa kymmenen vuoden seurannan kuluessa. Lisäksi hän vertaili yhteyksiä jyväs-

läläisten, göteborgilaisten ja Isossa-Britanniassa asuvilla henkilöillä.

Tutkimuksessa eriteltiin myös elämäntapojen osuutta tuloksiin. Mahdollinen tupakointi, alkoholinkäyttö tai liikkumaton elämäntapa eivät selittäneet kuin pienen osan eroista.

– Vähemmän koulutetut syövät tutkimusten mukaan enemmän rasvaa ja vähemmän vihanneksia, he eivät ole fyysisesti yhtä aktiivisia, he polttavat tupakkaa. Alkoholien käytön tulokset ovat ristiriitaisia, koska hyväosaiset juovat useammin, mutta liikakäyttö on yleisempää alemmissa sosiaaliluokissa, Rautio täsmentää.

Siitä ei kuitenkaan mihinkään päästä, että

Huonosti sujuva arki saattaa johtaa eristäytymiseen. Nina Raution tutkimuksen mukaan toimintakyvyllä ja sosioekonomisella asemalla on vaikutuksia toisiinsa.

selviytymistä, Nina Rautio selittää. Purkin avaaminen tai ostoskassin kantaminen voi tuntua raskaalta, tai huono kävelynopeus tekee liikennevaloista selviytymisen vaikeaksi. Huonosti sujuva arki saattaa johtaa ikäihmisen eristäytymiseen.

Sosioekonominen asema tuo terveyden

Nina Raution tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston laajaa ikivihreät – projektia. Samalla se liittyy kahteen kansainväliseen tutkimushankkeeseen. Vanhimmat tutkituista ovat syntyneet vuosisadan alkupuolella ja he olivat ikivihreät projektin alkuhaastattelujen aikaan 65 – 84 -vuotiaita.

Tulosten mukaan jyvaskyläläisillä sosioekonominen tausta vaikuttaa fyysisen toimintakykyyn enemmän kuin göteborgilaisilla. Rautio pohdiskelee, kuinka paljon tulokseen vaikuttaa suomalaisten elämä historia pulari- ja sotavuosiin.

– Hyvinvointivaltio on vaikuttanut ruotsalaisten elämään jo kymmeniä vuosia pitempään kuin Suomessa.

Mutta mikä on syy ja mikä seuraus? Avaako hyvä terveys tien elämän vihreälle oksalle vai saako tuolle oksalle – hyvään taloudelliseen asemaan ja koulutukseen – jollain tavalla jo varhain päässyt ihminen kylkiäisenä myös hyvän terveyden ja toimintakyvyn?

Nina Raution mielestä iäkkäiden henkilöiden kohdalla on loogisempaa selittää terveyttä hyvällä sosioekonomisella asemalla.

– Toimintakyvyn ja sosioekonomisen aseman välinen yhteys koostuu useiden eri tekijöiden syy- ja seuraussuhteista, ja iäkkäillä ihmisillä näihin suhteisiin vaikuttavat elämäntapojen aikaisemmat vaiheet, Rautio summaa.

Huomio jo nuorten elämäntapoihin

Kun tiedetään, että ihmisten keskeisten erojen synty alkaa jo lapsuudessa, jatkuu nuoruudessa ja työikäisenä, niin millä tavalla kehitystä käännetään nuorten ja työikäisten osalta tasa-arvoisempaan suuntaan? Näyttää, että nyt havaitut tekijät ovat pitkälti rakenteellisia, joten mahtavatko esimerkiksi elämäntapakampanjat auttaa?

– Varmaan vaikutusta on sekä rakenteiden korjaamisella että valistuksella. Elintapamuutoksiin pyrittäessä on vähän kummallista tämä nykyajan hintapolitiikka, kun esimerkiksi terveellinen ruoka on kalliimpaa kuin huono ruoka. Rakenteellisella puolella taas olisi tärkeää taata eläkkeiden riittävyys.

*Teksti: Eino Nykänen
Kuva: Ilkka Pietarinen*

Todellinen huoltorasitus on toisaalla

Nina Raution väitöstutkimuksen kohdejoukosta vanhimmat ovat syntyneet viime vuosisadan alussa. Heidän varhaisia elämäkokemuksiaan olivat sodat, pulari-aika, sodanjälkeinen säännöstely, ja kaiken aikaa raskas työ. Lukuisat tutkimukset osoittavat, että lapsuus- ja nuoruusaika vaikuttavat voimakkaasti terveyseroihin, kuten myös perheen sosiaalinen tausta nuoren koulutusuraan. Raution tutkimuskohde on päässyt nauttimaan kansanterveyslain tarjoamista terveyspalveluista vasta eläkeiässä tai sen kynnyksellä.

Onko tästä pääteltävissä, että vastaava tutkimus muutaman kymmenen vuoden kuluttua osoittaisi, että sosioekonomisella asemalla ja ikäihmisen terveydellä ei olisikaan enää yhteyttä; onhan koulutustaso maassa noussut, työt fyysisesti keventyneet ja sosiaalipolitiikka tehnyt onnistuneita interventioita? Jos näin olisi, voisivat tämän ajan päättäjät pyyhkiä hikikarpat otsaltaan: tämän eriarvoisuuden tulee hoitamaan aika...

Eikä meidän siis gerontologisista syistä välittää siitäkään, miten ihmiset klaaraavat työelämänsä.

Tutkijahan muotoilee tässä kohtaa sanansa tarkasti. Nina Rautio myöntää itsekin mietineensä kysymystä ja pitää sitä mielenkiintoisena.

Aikalaidistajana – silminnäkijänä – toimittaja voi veikata ronskimmin.

Ajatellaanpa, millainen on ”peruskoulu ja kansanterveyslain sukupolven” tai myöhemmän ”nörtti- ja ylipainosukupolven” elämäntapojen kulkua. Koulutusmahdollisuuksia kyllä on tarjolla enemmän kuin edeltävillä sukupolvilla, samoin sosiaali- ja terveysturva. Mutta onpa sitten myös lamakokemuksia, suurtyöttömyysvuosia, epävakaita työuraa, pätkätöitä, uupumisuuhkaa, jatkuvasti kiristyvää kilpailua pääsystä hyväosaisten klubiin.

Taloustermien käyttäjät viljelevät eläke- rahoituskeskustelussa huoltorasituksen käsittelyä. Entäpä, jos se todellinen huoltorasitus ei johdukaan ihmisten ikäänymisestä vaan aikaisemman elämäntapojen jälkien paikkailusta? Tunnetun oppineen **Pertti Hemanuksen** sanoin tätä kysyn, en vastaa.

Eino Nykänen

taloudellinen tilanne ja koulutustaso ovat ratkaisevassa asemassa. Alempi koulutus kytkeytyneeseen ruumiilliseen työhön ja huonoihin työoloihin, tulot siihen, miten hyvin ihminen on elämänsä aikana saanut esimerkiksi terveyspalveluja.

Korkeampi koulutus ja ihmisen itse hyväksi kokemaa taloudellinen tilanne ovat yhteydessä parempaan fyysiseen suorituskykyyn ja tiedonkäsittelykapasiteettiin. Päivittäisistä perustoiminnoista suoriutuminen ja asioiden hoitaminen onnistuu paremmin elämän vihreälle oksalle päässeiltä ikäihmisiltä.

– Heikko käden puristusvoima haittaa arjessa

KOULUPUDOKKAAN

työura tyssä heti alkuunsa

Ovatko pudokkaat laman lapsia, joiden jalka on
livennyt työuralta nuoruuden ensiaskelilla?

Noin seitsemän prosenttia 15–19 -vuotiaista pojista on peruskoulun jälkeen toimeettomana vaille koulutusta tai työtä. Katupölystä put-sattua asfalttia talleavien nuorten joutilaisuuden taustalla on monia syitä. Yksi niistä on 1990-luvun taloudellinen taantuma. Lama järjestytti työttömiksi joutuneiden vanhempien lapsia siinä missä isää ja äitiäkin. Kun perheen toimeentulo ja tulevai-suuden näkymät ovat epävarmoja, nuoren on vaikea luottaa tulevaan.

Yhteiskunnassamme joukon jalkoihin ovat jäämässä ne alle parikymppiset, jotka eivät ole aikeissakaan kouluttautua johonkin ammattiin – saati että he olisivat ahneita työlle. Lähivuo-sien paradoksi on, että toimeettomien nuorten työttömien määrä kasvaa samanaikaisesti kun työvoiman ikärakenne vanhenee nykyisestään.

Myöskään työeläkejärjestelmän toimivuuden kannalta ei näytä hyvältä, että osa teini-ikäisistä putoaa työelämän rattailta jo heti alkuunsa. Jou-tilaitten nuorten olemassaolo kasaa mustia pilviä työeläkelaitosten ylle. Nuorisotyöttömyydestä on tullut pysyvä ilmiö.

Seitsemän prosenttia nuorten ikäluokasta

Peruskoulun jälkeen vaille koulutus- tai työpaik-kaa jääneiden joutilaiden nuorten määrä ei ole kuitenkaan tilastojen mukaan jyrkässä kasvussa syvimpien lamavuosien seurauksena. Toisaalta laman ja siitä johtuvan työttömyyden seurausvai-kutusten mittaaminen on hankalaa. Usein lasten oireilut ilmaantuvat vasta vuosien jälkeen.

Näyttää siltä, että koulupudokkaiden elämässä ongelmat ovat ketjuuntuneet pidemmältä ajalta. Nämä tiedot selviävät Turun yliopistossa koulu-pudokkaista vuosina 1985–1995 tehdyssä seuran-tatutkimuksesta.

Hyvin synkkää kuvaa Suomen nuorison pär-jäämisestä maalaavat OECD:n vuosikirjan teki-jät. Joutilaista nuorista pojista kirjoitti Helsingin Sanomat pääotsikkoaiheenaan 30. maaliskuuta julkaistussa lehtijutussa, jossa viitataan OECD-järjestön vuosikirjan tilastoihin. Suomen nuori-son kuva ei tässä vertailussa ole mairitteleva.

OECD:n vuosikirjan peräti 13 prosentin pudokasluku sisältää varusmiehet ja siviilipal-velusta suorittavat nuoret. Kun nämä siivilöi-dään joukosta pois, Suomi sijoittuu tilastoissa OECD-maiden keskietäisyyteen. Näin päästään koulupudokkaiden määrässä samaan lukuun kuin Tilastokeskus on antanut eli seitsemään prosenttiin tuon ikäisten nuorten ikäluokasta.

Helsingin Sanomat tukeutui tähän lukuun sitten myöhemmin, kun se oikoi pääkirjoituksessaan OECD:n virheellistä lukemaa.

Joutilaiden nuorten poikien työhön tai amma-tilliseen koulutukseen sijoittuminen on hankalaa, mutta ei mahdotonta. Valtiovalta onkin lisännyt pajakoulun kaltaista pienryhmäopetusta, myös yhteiskunnan tukitoimia ja poikkihallinnollisen työllisyysohjelmia on polkaistu pystyyn. Halli-tuksen 120 miljoonan köyhyyspakettiin sisältyy kohdennettua rahaa vaikeassa elämäntilanteessa painiskeleville yhteiskunnan vähäosaisimmille.

Vaikeimpaan elämän alhoon yhteiskunnan tuki tuo sen tarvittavan oljenkorren, johon tart-tua – esimerkiksi nuorelle tuetun kouluttau-tumispaikan. Yhdestä korresta pikkulintukin aloittaa pesän teon.

Vanhempien työttömyys vaikuttaa

Turun yliopistossa kaksi kasvatustieteiden toh-toria, erikoistutkija **Markku Vanttaja** ja yliassit-tentti **Tero Järvinen** ovat tutkineet koulupudok-kaiden työuria. Aiheesta on ilmestynyt kattava artikkeli Stakesin julkaisemassa Yhteiskuntapo-litiikka-lehdessä (1/ 2006).

**EVVK (ei-voisi-vähempää-kiinnostaa)
on koulunpenkin sijaan katuja
kuluttavan nuorison tunnus. Heidän
tilanteensa PKPE (pitäisi-kiinnostaa-
paljon-enemmän).**

Nuoruuteen ajoittunut karsiutuminen opiske-lusta ja työnteosta on selvästi yhteydessä nuoren myöhempään elämäntilanteeseen. Tutkijat selvittivät vuonna 1985 peruskoulun jälkeen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten työmarkkinauria vuosina 1990–2000. Kohde-ryhmänä oli 50 prosentin otos kaikista tuolloin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olleista 16–18 -vuotiaista varusmiehiä lukuun ottamatta. Tutkittavien määrä oli lähes 7 000 nuorta.

Vanttajan ja Järvisen seurantatutkimus on siitäkin syystä kiinnostava, että siinä on selvitetty muun muassa koulupudokkaiden sosiaalista tausta ja vanhempien koulutustasoa.

– Tutkimuksemme osoitti sen, että toden-näköisempää on päätyä koulupudokkaaksi, jos vanhemmat ovat työttömiä. Vastaavasti pudok-kuuden jälkeen koulutukseen jatkaminen on helpompaa niillä nuorilla, joiden vanhemmat

ovat korkeasti koulutettuja, sanoo Vanttaja.

– Aivan niin synkkä Suomen tilanne ei tutkimuksemme valossa ole kuin OECD:n tilastot väittävät. Joillekin koulupudokkaaksi jääminen voi olla välivuosi peruskoulun ja koulutukseen hakeutumisen välissä, hän jatkaa.

Nuori etäänny työmarkkinoilta

Epävarmuus ei vielä koskettanut 1980-luvun alussa työmarkkinoille tulleita nuoria. Mutta jo saman vuosikymmenen lopulla voidaan nuorten osalta puhua epävakaista työurista. Pahimmillaan 15–24 -vuotiaiden työttömyysaste kohosi 34 prosenttiin. Heti peruskoulun jälkeen vaille koulutus- ja työpaikkaa jääneet nuoret ovat huonoimmassa asemassa, heillä myös varhainen eläkkeelle jääminen on huomattavan yleistä omaan ikäluokkaansa verrattuna. ETK:n tilastojen valossa vain yksi prosentti tuon ikäisistä nuorista on saanut eläkepäätöksen, useimmat heistä kuitenkin jonkin synnynnäisen vamman vuoksi.

Ilman vakiintunutta parisuhdetta Vanttajan tutkimuksen mukaan nuori etäänny myös työmarkkinoilta pidemmäksi aikaa kuin kiinteässä parisuhteessa elävä kohtalotoverinsa. Selvästi heikoin tilanne oli niillä nuorilla, jotka asuivat

vielä aikuisiällä lapsuudenkodissaan. Vain vajaa viidennes ns. peräkamarin pojista oli kulkeutunut kohti vakaata työuraa ja lähes puolet oli joutunut täysin pysähtyneelle työuralle.

Sosiaalisista taustatekijöistä vanhempien koulutustaso vaikuttaa selvästi siihen, minkälaiselle työuralle nuoret myöhemmin päätyvät. Mitä vähemmän huoltajalla oli koulutusta, sitä hankalampaa on nuoren kiinnittyminen työelämään. Ja jos huoltajalla on korkea-asteen koulutus, hakeutuu nuorikin opintielle ja saavuttaa sitä kautta vakaan työuran. Vähäinen koulutus ja työuran alkuun sijoittunut nuorisotyöttömyys johtaa myös keskimääräistä todennäköisemmin psykososiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin.

Passiivisina työuralta pudonneita työttömiä nuoria oli peräti 40 prosenttia tutkimuksen kohderyhmästä. Perusasteen koulutuksen saaneiden vanhempien lapsista täysin pysähtyneelle uralle oli päätynyt noin kolmannes ja korkea-asteen suorittaneiden vanhempien lapsista alle viidennes.

Nuoria ei ole varaa menettää

Koulupudokkaista tehty tutkimus on kiintoisa siitäkin syystä, että työmarkkinoilla puhutaan

nyt enenevässä määrin työkyvystä ja jaksamisesta. Tätä keskustelua käydään samanaikaisesti kun työelämästä poistuvien määrä on suurempi kuin sinne tulevien.

Työn luonteen muuttuminen asettaa 2000-luvun nuorille uudenlaisia vaatimuksia. Hanttihommia ei ole enää saatavilla niin kuin vielä 1980-luvulla. Silloin lähes kuka tahansa saattoi saada työpaikan – edes jonkinlaisen tsupparin homman. Nykyisin työuralla pääsemisessä on ponnisteltava jo alkumetreillä, ja oltava valmis vaihtamaan asuinpaikkaa. Myös osaamisen vaatimus on aivan toinen kuin menneen maailman lapiohommissa.

Eläketurvakeskuksen laskelmien mukaan työmarkkinoilta poistuu 60-vuotiaita enemmän kuin 20-vuotiaita vereviä voimia on työhön tarttumassa. Eikä tilanne tule tästä lähivuosikymmeninä olennaisesti muuttumaan. Pienten ikäluokkien nuoria ei ole varaa menettää työmarkkinoiden ulkopuolelle, kun suuret ikäluokat kiihdyttävät työuransa viime metreillä ja lähes tyvät eläkeikää.

Teksti: Anne Niemi

Kuvat: Tuulikki Holopainen

Onko nuorten katumellakoinnissa kysymys suuremmasta murroksesta?

Voidaanko eduskuntatalon ääreltä vanhojen makasiinirakennusten tuhopoltto kytkeä osaksi nuorten joutilaisuutta ja koulupudokas-keskustelua? Makasiinien tuhopolton uutisoinnin yhteydessä on puhuttu nuorison tyytymättömyydestä ikään kuin osana laajempaa eurooppalaista ilmiötä. Joku näkee juuri tässä yhtäläisyyksiä Ranskan katumellakoihin.

Yhtäläisyyksiä voikin löytää, jos vertaa katujen tapahtumia teollisuusmaiden OECD-järjestön teettämään vertailuun teinien työllistymisestä ja koulunokkuudesta eri maissa. Kansainvälisessä koulupudokasvertailussa Suomi kiikkuu tilaston kärkipaikoilla heti Ranskan jälkeen neljäntenä.

Suomessa älähdettiin korkeista lukemista, ja

Tilastokeskus muutti laskuperustetta jättämällä armeijaa suorittavat nuoret luvuista pois. Näin vertailtuna Suomi sijoittuu seitsemällä prosentillaan OECD-maiden keskiarvon tienoille. Joutilaiden nuorten poikien määrä on Suomessa kyllä selvästi korkeampi kuin muissa Pohjoismaissa.

Tilastokirjassa Ranska ja Suomi ovat ritirinan, mutta kapinallisen nuoren gallialaisen ja jäyhän härmäläisen mentaliteetti ja mielipiteen ilmaisuväylät poikkeavat toisistaan kuitenkin melkoisesti. Myös mielenosoitusten voimakkuusasteet ovat hyvin erilaiset Pariisissa ja Helsingissä.

Olisi vaikea kuvitella pääkaupunkimme empierekeskustaan yliopisto-opiskelijoiden valtaisa

joukkomielenosoitusta eli jotakin sellaista, jota on nähty tuutin täydeltä harvase päivä Pariisista. Lohduttomimmassa suomalaislähiöissä ilkeävalta on jokapäiväisenä harmina, mutta pariisilaiskatumellakoiden kaltaista nuorison massaliikehdintää ei täällä tunneta.

Filosofi **Heidi Liehu** muistuttaa, että vanha väkivallan laki, kivien ja tulen laki katumellakoissa, astuu voimaan kun poliittiset voimat eivät riitä. Hän on osuvasti todennut, että kaduilla mellakoivat nuoret ovat kyllästyneet istumaan käsiensä päällä, kyllästyneet työttömyyteen.

Teksti ja kuva: Anne Niemi

Kohti työelämää!

Työterveyslaitoksen Elämäkulkua ja työ -teeman asiantuntijat ovat kehittäneet keinoja edistää nuorten urahallintaa ja mielenterveyttä koulutus- ja työuran kriittisissä siirtymävaiheissa. Menetelmien tuottamat tulokset näkyvät jo.

Kohti työelämää -ryhmämenetelmä kehitettiin perusasteelta toiselle asteelle siirtymisen tukemiseksi. Toisen asteen ammatillisista opinnoista siirtymistä työelämään puolestaan tuetaan Koulutuksesta työhön -ryhmämenetelmän avulla. Menetelmiä kehitettiin Hyvinkäällä ja Porissa ja ne ovat jo levinneet ympäri Suomen ja pienin sovelluksin myös maahanmuuttajien keskuuteen.

Vastoinkäymisten yli näkyy uusia uria

– Menetelmät edistivät selvästi nuorten urahallintaa. Nuoret oppivat käsittelemään vastoinkäymisiä ja näkemään uusia vaihtoehtoja mikäli ensimmäiset suunnitelmat eivät toteudu, kertoo ESR:n Uravalmennusta nivelvaiheisiin -ohjelman projektipäällikkö, opinto-ohjaaja **Sari Vivolin**, joka oli Työterveyslaitoksen tutkijoiden kanssa alusta asti kehittämässä menetelmiä.

– Työtä on ehdottomasti jatkettava. Hyvinkäällä menetelmät on jo otettu osaksi oppilaanohjauksen opetussuunnitelmaa, Vivolin kertoo.

– Taustatavoitteenamme menetelmää kehittäessä oli vähentää heikkoon työmarkkinatilanteeseen

liittyvää masentuneisuutta. Kokemustemme mukaan menetelmä toimii, toteaa tutkija **Petri Koivisto** Työterveyslaitokselta.

Tutkijat havaitsivat kenttäkokeellisissa vaikutustutkimuksissa, että ryhmämenetelmät lisäsivät opiskelijoiden valmiutta työuran hallintaan. Opiskelijoista tuli työurasuuntautuneempia, heidän työelämäänsä osallistumisensa lisääntyi ja omien työelämätaivoitteiden toteutuminen vahvistui. Samalla koheni myös nuorten mielenterveys.

– Menetelmän koulutusjaksot olivat hyvin intensiivisiä. Oppilaat tulivat koulutusjaksojen aikana niin tutuiksi, että he ovat tulleet vielä myöhemminkin kertomaan uusista suunnitelmistaan, Sari Vivolin kertoo.

Haasteena hyvä alku uralle

Lamavuosien jälkeen nuorten on ollut entistä vaikeampaa siirtyä koulutuksesta työelämään. Koulutustasovaatimukset ovat nousseet, mutta hyväkään koulutus ei välttämättä takaa työpaikkaa. Nuorten työurat ovat katkoksellisia, työsuhteet ovat pätkittäisiä ja koulutusta vastaaviin

tehtäviin on vaikea päästä.

– Opintojen aikainen ja välittömästi tutkimuksen jälkeen hankittu työkokemus ennustaa vahvasti nuorten työuran vakautta opiskelun jälkeisinä vuosina. Myös sillä on merkitystä, millaiseen työhön koulutuksen jälkeen pääsee. Jos työ on heikkolaatuista eikä vastaa koulutusta, on koulutusta vastaavan ammatillisen uran luominen myöhemmin vaikeampaa, kertoo Työterveyslaitoksen tutkimusprofessori **Jukka Vuori**.

Työllistymisongelmat eivät uhkaa ainoastaan nuoren työuran kehitystä. Pitkittyessään työttömyys tai huonolaatuinen työ muodostuu riskiksi myös nuoren mielenterveydelle. Samat haasteet tulevat eteen monta kertaa, sillä työelämän rakennemuutosten nopeutumisen seurauksena yksi koulutus, ammatti ja ura eivät koko elämän ajaksi riitä. Näistä haasteista selviytyminen edellyttää työelämän tekijöiltä hyviä urahallintataitoja. Ryhmämenetelmät ovat hyviä apuvälineitä näiden taitojen kohentamiseen.

Teksti: Minna Kilpeläinen

Työkyvyn ulottuvuudet -tutkimuksessa uusia tuloksia 18–74 -vuotiaiden suomalaisten työkyvystä

Sisua, sitkeyttä ja **TYÖKYKYÄ**

Hyvä työkyky on hyvinvoinnin ja työllisyyden perusta. Työkyvyn merkitys korostuu lähitulevaisuudessa, kun työtä tekeviä on nykyistä vähemmän ja sitä kautta sosiaaliturvan rahoitukseenkin kasautuu uusia paineita. Tästä näkökulmasta tarkastellaan koko väestön työkykyä äskettäin ilmestyneessä **Työkyvyn ulottuvuudet** -tutkimuksessa. Kirja keskittyy 18–74 -vuotiaiden työkykyyn laajaan Terveys 2000 -aineistoon perustuen.

Kun verrataan nyt saatuja tuloksia yli parinkymmenen vuoden takaiseen Mini-Suomi -tutkimukseen, havaitaan sitkeitten suomalaisten työkyvyn parantuneen. Lisäksi koulutustason kohentuminen selittää osaltaan suotuisaa muutosta.

Hyvä työ, hyvä työkyky

Työkykytutkimus on muutakin kuin terveyden ruotimista. Kirjoittajat ovat valinneet laajemman näkökulman pohtiessaan työkyvyn moninaisuutta. Tällöin kysymyksen asettelu kuuluu,

miten terveys, työ, osaaminen ja asenteet liittyvät koettuun työkykyyn.

Kirjassa Eläketurvakeskuksen tutkija **Raija Gould** tekee tunnetuksi filosofisen termin *hyvä työ*. Laajasti ymmärrettynä työ muodostaa elämässä keskeisen ydinarakenteen. Hyvässä työssä painotetaan puupäisen raadannan sijaan työn

iloa ja työssä saatua arvostusta.

– On sekä työnantajan että työntekijän kannalta joustavampaa kehittää myönteisiä keinoja ja lisätä työn hyviä ominaisuuksia. Hyvä työ kannattelee työyhteisöä ja kannustaa yhteispeliin ja työssä viihtymiseen, Gould toteaa.

– Hyvä työ turvaa työkyvyn säily-
misen myös ikääntyneillä työnte-
kijöillä, painottaa Eläketurvakes-
kuksen tutkija Raija Gould.

Kattava tietoteos

Toukokuussa ilmestynyt **Työkyvyn ulottuvuudet** -teos antaa kokonaiskuvan väestön työkyvystä 2000-luvun Suomessa. Kirja on kirjoitettu selkeälukuisiksi, se palvelee siten kaikkia työkyvyn sisällöstä kiinnostuneita.

– Ei ole liioiteltua todeta, että nyt ilmestynyt yli 360-sivuinen teos on tähän asti ilmestyneistä alan tietoteoksista laajin ja kattavin, toteaa Työterveyslaitoksen teemajohtaja **Juhani Ilmarinen**.

Useita vuosia kestäneen tutkimustyön päätteeksi julkaistu kirjaa koostuu yhdentoista tutkimustyössä mukana olleen kirjoittajan artikkeleista.

Kirjatilaukset: Eläketurvakeskus, aineistotilaukset@etk.fi, puh. 010 751 2500. ETK:n lisäksi kirjaa saa Kelan, KTL:n ja TTL:n kautta.

Teoksen toimituskunnan muodostivat vas. tutkimusprofessori Jorma Järvisalo Kansaneläkelaitoksesta, teemajohtaja Juhani Ilmarinen Työterveyslaitoksesta, ylilääkäri Seppo Koskinen Kansanterveyslaitoksesta ja tutkija Raija Gould Eläketurvakeskuksesta.

Työkykyä jäljellä myös ikääntyneillä

Kirjan yhtenä keskeisenä teemana on tarkastella työkykyä työuran eri vaiheissa: mitä erityispiirteitä liittyy nuorten ja toisaalta ikääntyneiden työkykyyn. Myös työuralta syrjäytymisen ja työtömyyden yhteyttä työkykyyn selvitetään.

Hyvin toimiva työyhteisö kannattelee työntekijää ja vähentää siten esimerkiksi työkyvyttömyyttä. Hyvä työ turvaa myös ikääntyneiden työkyvyn säilymisen.

Kaikista 63–67 -vuotiaista noin kolmannes olisi omien työkykyarvioidensa perusteella suoriutunut työssä. Tutkimus osoittaa kiistatta, että vanhuseläkeikä lähellä olevilla on työkykyä vielä jäljellä.

– Vanhimmat työssä käyvät naiset kokevat kuitenkin työkykynsä usein heikentyneeksi. Monet näistä naisista tekevät hoiva-alan raskasta työtä, luonnehtii tutkija Raija Gould.

Työelämän asenteilla ja käytännöillä on vaikutusta työkykyyn. Tutkijat listaavat, että ammatillinen osaaminen ja työn vaatimusten hallinta, työn itsenäisyys, esimies- ja työyhteisötuki kohentavat

työkykyä. Hyvä työ on varjelukseksi ja parantaa työkykyä työntekijän voimavarojen heikentämisen sijaan.

Masennus alentaa työkykyä

Hyvä työkyky on paljon muutakin kuin fyysistä suoriutumista ja terveyttä. Terveetkin kokevat työkyvyn rajoittuneeksi iän myötä. Niinpä 30–44 -vuotiaasta väestöstä yli 90 prosenttia pitää itseään täysin työkykyisenä, kun taas kaikista 60–64 -vuotiaista yli puolet kokee työkykynsä heikentyneeksi.

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy tukevat työkyvyn ylläpitämistä. Työssä käyvien työkykyä alentavat eniten masennus ja selkäsairaudet.

– Jos masennuksen vaikutus työkykyyn onnistuttaisiin poistamaan, noin neljäsosa 45–54 -vuotiaiden naisten työkyvyn rajoitteista häviäisi, toteaa Kansanterveyslaitoksen ylilääkäri **Seppo Koskinen**.

Teksti ja kuvat: Anne Niemi

Työkyvyn ulottuvuudet
Terveys 2000 -tutkimuksen tuloksia
366 sivua, hinta 25 €, Hakapaino
2006, Helsinki
ISBN 951-691-047-5 (sid.)
ISBN 951-691-048-3 (PDF)

METSON TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEET PUTOSIVAT NELJÄNNEKSEEN

Yli 8 500 ihmistä Suomessa työllistävästä Metso-konsernista lähti viime vuonna työkyvyttömyyseläkkeelle vain 20 työntekijää.

Viime vuosina Metsoon on palannut eläkkeeltä töihin 32 työntekijää.

Pitkjänteisellä työkykyä ylläpitävällä toiminnalla voidaan saavuttaa hyviä tuloksia, jos vain yrityksen ylin johto, esimiehet ja henkilöstö tämän oivaltavat.

– Työterveys ja työturvallisuus ovat investointeja tulevaisuuteen, korostaa Metson johtava yllilääkäri, lääkintöneuvos **Arvi Parvinen**.

Parvinen on laskenut, että kun työkyvyn ylläpitoon panostetaan 100 euroa, takaisin saadaan 124 euroa.

– Työkyvyn ylläpito on hyvä bisnes, jossa kaikilla yrityksillä on oiva mahdollisuus kilpailukykyä lisäämiseen.

Metso-konsernin työkyvyttömyysmenot ovat Suomessa laskeneet tasaisesti. Nyt ne ovat selvästi

alle konepajateollisuuden keskiarvon.

– Viime vuonna Metso-konsernin Suomen työpaikoilta jäi työkyvyttömyyseläkkeelle vain 20 ihmistä. Kymmenen vuotta aikaisemmin määrä oli vielä 80, Parvinen kertoo.

Viime vuonna Metso maksoi työkyvyttömyyseläkemaksuja vain noin 0,4 prosenttia henkilöstön palkkasummasta, kun vastaava taulukkomaksu olisi ollut 0,8 prosenttia. Keskimääräinen työkyvyttömyyseläkemaksu Suomessa oli noin 1,3 prosenttia palkkasummasta.

– Tänä vuonna uudessa työkyvyttömyysmaksujärjestelmässä olemme maksuluokassa kaksi, kun keskimääräinen perusluokka on neljä. Maksamme työkyvyttömyyseläkemaksuja nyt noin 4,5 miljoonaa euroa.

Työkyvyttömyyttä voidaan loitontaa työkykyä ylläpitävällä toiminnalla.

Metso-konserni työllistää Suomessa noin 8 500 henkilöä.

Terveenä eläkkeelle

Metson työkyvyttömyyseläkkeet on saatu putoamaan monipuolisella työkykyä ylläpitävällä toiminnalla, jonka painopiste on ennalta ehkäisyssä.

– Lähtökohtana on vanha eläinlääkärin viisus: on ammuttava tai hoidettava, siis meidän tapauksessa hoidettava tehokkaasti ja tuloksia tuottavasti, Parvinen veistelee.

Metsossa ajattelu ja toiminta alkoivat siirtyä jo parikymmentä vuotta sitten työkyvyttömyyden hoidosta työkyvyn hoitoon.

– Kunnianhimoinen tavoitteemme on, että työntekijät pidetään mukana työelämässä mahdollisimman pitkään. Hienoa olisi, jos he pääsisivät terveenä eläkkeelle, Parvinen toteaa.

Metso pyrkii Parvisen mukaan vähentämään työympäristön riskit mahdollisimman pieniksi.

– Mahdollisiin uhkatekijöihin pyritään reagoimaan heti, kun joitakin oireita ilmenee. Näin pystymme saavuttamaan parhaat tulokset työkykyä ylläpitävässä ja ennaltaehkäisevässä toiminnassa. Se on yrityksen että työntekijöiden yhteinen etu.

Metsossa etsitään aitoja ja oikeita tekoja työn, työympäristön, töiden sisällön ja johtamisen kehittämiseksi.

Yritysjohdo ymmärtää eurojen päälle

Työolojen kehitystä Metsossa seurataan tarkasti erilaisten tunnuslukujen avulla

– Saamme eläkeyhtiöltä säännöllisesti tiedot työkyvyttömyyseläkkeistä ja niiden aiheuttamista kustannuksista. Vahinkovakuutusyhtiö

kertoo meille vastaavasti tiedot työtapaturmista ja ammattitaudeista, Parvinen selvittää.

Palveluun sisältyy myös erilaisia vertailutietoja muun muassa metallialan yleiseen kehitykseen.

– Tärkeää on arvioida työkykyä ylläpitävän toiminnan panostuksia ja tuloksia aina myös euroina, sillä tätä kieltä yritysjohto ymmärtää parhaiten.

Ilman hyvää seurantaa ja tarkkoja mittareita ei työkykyä ylläpitävän toiminnan johtaminen Parvisen mukaan onnistu laisinkaan.

Tärkeä osa johtamista

Terveys ja turvallisuus ovat Metsossa nykyisin selkeästi johdon ja esimiesten vastuulla. Ilman tätä työsuojelutoiminta jää Parvisen mukaan helposti puuhasteluksi.

– Johdon sitoutuminen ja tuki ovat avainasemassa. Kun johto oivaltaa, mistä työkykyä ylläpitävässä toiminnassa on kyse ja saa koko henkilöstön mukaan, alkaa syntyä tuloksia.

Työterveys- ja työsuojeluhenkilöstön tehtävänä on toimia linjajohdon asiantuntija-apuna ja opastettava johto toimimaan oikein.

Parvinen korostaa, että työterveyshuollon on omassa työssään opittava noudattamaan tuotannon ohjauksessa käytettyjä pelisääntöjä ja toimintamalleja.

– Tykytoiminta ei saa olla pelkästään mukavaa yhdessäoloa ja sauvakävelyä. Sitäkin toki tarvitaan, mutta työterveyttä ja turvallisuutta on edistettävä paljon laaja-alaisemmin ja tavoitteellisemmin työoloja ja työilmapiiriä kehittämällä, jotta todellisia tuloksia saavutetaan, Parvinen korostaa.

Työntekijöiden työkyvystä on pidettävä Parvisen mukaan huolta koko työelämän ajan, kuta-kuinkin kehdestä hautaan.

– Ikäjohtaminen alkaa meillä silloin, kun nuori työntekijä otetaan taloon ja se jatkuu vanhuuseläkeikästä asti. Emme tosin käytä sanaa ikäjohtaminen, koska se on kielletty diskriminoivana useissa niissä maissa, joissa toimimme. Tämä meidän on kansainvälisenä yrityksenä huomioitava.

Metson henkilöstö on osaavaa ja ammatillisesti erikoistunutta. Tämän vuoksi työsuhteet ovat yleensä pitkiä ja vaihtuvuus pientä.

Sairaanhoito perusta

Tietoja työntekijöiden terveydestä ja työkyvystä saadaan Metson oman työterveyshuollon teke- missä säännöllisissä terveystarkastuksissa. Myös sairauspoissaoloja seurataan tarkasti.

– Pyrimme antamaan työntekijöille parhaan mahdollisen sairaanhoidon ja lääkityksen. Meillä ei ole yksinkertaisesti varaa jättää hoitamatta, johtava ylilääkäri Parvinen perustelee.

Metson työterveyshuolto seuraa, että työntekijöille määrätty lääkitys ja muu hoito myös tehoaa muun muassa suurissa kansansairauksissa.

– Meidän tehokas työterveyshuoltomme keskittyy hoitamiseen, ei hoiteluun. Vain tällä tavalla saavutetaan pysyviä tuloksia ja voidaan luoda perusta työntekijöiden työssä selviytymiselle.

Metson työterveyshuolto kutsuu työntekijän terveystarkastukseen viimeistään, kun tälle kertyy yhteensä 60 sairauspoissaolopäivää. Yhdessä ryhdytään etsimään keinoja, millä uhkaava työkyvyttömyys voidaan estää.

– Usein mielenterveysongelmissa otamme työntekijään yhteyttä jo kun sairauspoissaoloja on kertynyt vasta muuttaman päivän ajan. Varhainen puuttuminen tuottaa kokemusten mukaan parhaat tulokset.

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

JOPA ELÄKKEELTÄ TAKAISIN TYÖELÄMÄÄN

Metso työllistää yhä enemmän ihmisiä töihin myös eläkkeeltä.

– Viime vuosina olemme ottaneet takaisin töihin 32 työkyvyttömyyseläkkeellä jo ollut työntekijäämme, kertoo Metso-konsernin johtava lääkäri **Arvi Parvinen**.

Metso ei halua päästää työelämästä pois ammattitaitoisia ja kokeneita työntekijöitä ennen aikojaan.

– Meillä ei ole tähän yksinkertaisesti varaa, Parvinen korostaa.

Konsernissa käytetään tehokkaasti kuntoutustuen antamia mahdollisuuksia sekä myös ammatillista kuntoutusta.

Metson johtava ylilääkäri Arvi Parvinen on vanha b-tuuban soittaja. Soitto on hyvää stressilääkettä.

– Olemme jopa valmiita uusiin työ- palkka- järjestelyihin, jos niitä tarvitaan työhön paluun onnistumiseksi.

Metso on myös kustantanut työkyvyttömyyseläkkeellä jo olleille muun muassa lonka- ja kaihi- leikkauksia.

– Erikoissairaanhoitoa vaativien leikkausten maksaminen tulee meille useimmissa tapauksissa jopa selvästi halvemmaksi kuin työkyvyttömyyseläke. Olemme laskeneet, että eläkeläisten työhön palauttaminen on taloudellisesti kannattavaa toimintaa, Parvinen toteaa.

Onko työeläkeuudistuksen superkattuma vain uusi etu herroille, ja pienieläkkeiset duunarit saavat tyytyä entistäkin vähempään?

Tuore kyselytutkimus kertoo:

Jatkoaika työelämässä saamassa jatkoa

Ei ole, ainakaan tutkittujen joustoiässä olevien vastaajien mielestä. Lisäksi sekä jatkajat että eläkkeelle siirtyneet olivat kokeneet asenteen työpaikalla omaan ikäänsä enimmäkseen myönteiseksi, kertoo yli 63-vuotiaiden valintoja työn ja eläkkeen välillä selvittänyt tutkija **Janne Pelkonen** Telasta.

Joustava eläkeikä ei aiheuttanut välitöntä ryntäystä eläkkeelle.

– Vuoden 2004 lopussa työssä olleista vuosina 1940–42 syntyneistä joka kolmas jatkoi työssään vielä tämän vuoden helmikuussa, Pelkonen sanoo ja muistuttaa, että mukana ei ole osa-aikaeläkeläisiä, eikä eläkkeellä työskenteleviä.

Hän on tutkinut syitä ihmisten tekemien valintojen taustalla. Pelkonen pohjaa johtopäätöksensä tammi-helmikuussa 3000:lle vuosina 1940–42 syntyneelle kohdistettuun kyselytutkimukseen, jonka vastausprosentti oli 60. Vastaajat edustivat yksityisen, kuntien ja valtion palkansaajia, jotka olivat tulleet vuonna 2005 joustavan eläkeiän piiriin. Osa vastaajista oli jo siirtynyt eläkkeelle ja osa jatkoi töissä.

Valikoituneita vastaajia

Arvatenkin ikä vaikuttaa eniten eläkevalintoihin ja näyttää myös lisäävän työn sisältöön kohdistuvia odotuksia.

– Tärkeimpinä työssä kiinni pitävinä tekijöinä vastaajat pitivät työn sisältöä, työilmapiiriä, esimiehen myönteistä asennetta ja mahdollisuutta vaikuttaa omaan työhön.

Tulotason säilyttäminen ja parempi työeläke vaikuttivat yli 63-vuotiaiden työelämässä pysymiseen selvästi työn mielekkyyttä vähemmän.

Pelkonen muistuttaa, että kyselyn kohdejoukko on vääjäämättä varsin valikoitunutta, eikä tuloksia voi yleistää kaikkiin palkansaajiin.

– Nyt 63 ikävuoteen asti työssä pysyneet ovat terveitä ja pitkän työuransa aikana jo selvinneet monista kovista paikoista, Pelkonen kuvaa valtaisan teknologisen muutoksen työelämässä kokonutta vastaajasukupolvea.

Joillakin rajana vasta 68 vuotta

Yksityisellä puolella työpaikan koko näyttäisi vaikuttavan merkittävästi eläkeaikeisiin.

– Alle 10 työntekijän yrityksissä joka neljäs vastaajista aikoi jatkaa yli 65:n ikävuoden, mutta isommissa yrityksissä vain joka kymmenes.

Pelkosen mukaan oman tahdon lisäksi jatkoaika työssä voi johtua työelämän tietovaltaistumisesta. Työn tehostuminen on vähentänyt uuden väen palkkaamista, mikä on luonut työpaikoille vaikeasti korvattavia tervaskantoja.

– Esimerkiksi teollisuuden alihankkijan pitkän linjan osaaja on yrityksensä avainhenkilö, josta on pidettävä kiinni, kunnes hän on kouluttanut seuraajansa.

Pelkosen mukaan ikääntyneet työntekijät kokivat työnantajan suhtautumisen myönteiseksi tai vähintään neutraaliksi. Ikärasismi näyttää laantuvan suomalaisessa työelämässä.

– Valtiolla työssä jatkavista vuonna 1940 syntyneistä jopa 36 prosenttia aikoi jatkaa työssä 68 ikävuoteen.

Kannustinkarttuma toisille mahdollisuus

Omaan elämäntilanteeseen liittyvät tekijät ja niin sanotut eläkkeelle vetävät tekijät vaikuttivat eläköitymiseen.

– Pitkän työuran koettiin vaativan vastapainokseen vapaata aikaa harrastuksille ja läheisille. Puolison siirtyminen eläkkeelle painoi myös vaa'assa uudistuksen taloudellisia tekijöitä enemmän.

Vaikka joustavaksi muuttanut eläkeikä vaikutti eläkkeen valinneiden päätöksiin, työssä jatkaneet eivät väheksyneet uudistuksen tarjoamia porkkanoita parempaan eläkkeeseen.

– Yksityisellä sektorilla naiset ja alle 2000 euroa kuussa ansaitsevat pitivät korotettua karttumaa tärkeänä syynä työssä jatkamiseen yli 63 ikävuoden. Yli 3000 euroa ansaitsevista miehistä karttuma kannusti vain joka neljättä.

Työpaikan hyvä ilmapiiri yhdessä kannustinkarttuman kanssa näyttäisi tarjoavan etenkin naisille mahdollisuuden eläketasonsa parantamiseen, Pelkonen tiivistää yhden tutkimuksensa tärkeimmistä viesteistä.

Teksti: Kimmo Kontio

Eläketurvakeskuksen tehtävät on määritelty lainsäädännössä varsin tarkoin. Asiakkaiden ja sidosryhmien odotukset palveluille ovat hyvinkin vakiintuneita. Strategian suuret muutokset eivät siksi ole juuri mahdollisia. Tätä taustaa ajatellen uusi strategia vuosille 2007–2011 merkitsee kuitenkin suurta muutosta ETK:n toiminnassa.

Useita vuosia on keskitytty lainmuutosten edellyttämien tietojärjestelmämuutosten läpiviintiin. Nyt on mahdollisuus suuntautua oman palvelutoiminnan saattamiseen asteittain sille tasolle, jota verkottunut yhteiskunta julkisilta palveluilta edellyttää.

Hajautuksen hallinta keskusrekisterien avulla

Eläketurvakeskusta on vuodesta 1961 alkaen kehitetty hajautetun suomalaisen työeläkejärjestelmän tarvitsemien palvelujen antajaksi. Siihen tarvittiin jo vuonna 1962 keskusrekistereitä, vastuunjakoja ja ohjeistusta. Alkuvaiheessa eläkelaitoksia oli satoja, ja yhtenäisen toimintatavan luominen vaati nykyistä tiukempaa ohjeistusta.

Vuosikymmenien mittaan palvelutarpeet ovat kasvaneet ja monipuolistuneet, mutta Eläketurvakeskuksen palvelujen ydin on edelleen vahvasti viimeisen eläkelaitoksen toiminnassaan tarvitsemien tietojen välittäminen eläketurvan hoitajille ja muun yhteiskunnan ja sidosryhmien työeläketietojen tarpeen tyydyttäminen.

Yhteistyö yksinkertaistaa palveluketjuja

Sekä työeläkelaitoksilta että Eläketurvakeskukset odotetaan valmiuksia palvella asiakkaitaan sähköisesti osana saumatonta palveluketjua. Palvelujen parantamisen edellyttääkin sekä rakenteellisia muutoksia että uutta asennetta asiakkaiden palvelemisessa.

Viime vuosien uudet yhteistyöhankkeet, ansaintajärjestelmä, yhteinen eläkkeen laskenta ja tyoelake.fi, ovat koko työeläkejärjestelmälle uudenlaisia hajautuksen hallinnan välineitä. Seurauksena voi olla, että näillä alueilla Eläketurvakeskuksen palvelutehtävä vähenee, kun toiminta ansaintatietojen yhtenäisen käsittelyn myötä ja siirtymäsäännösten lakatessa selkiytyy. Suoraviivaisempi asioiden käsittely on ehdoton vaatimus, jotta työeläkejärjestelmän loppuasiakkaiden tehokkaat sähköiset palvelut ja sähköinen asiointi voidaan saada aikaan.

Toimeenpanopalveluissa selkeästi kasvava kokonaisuus ulkomaan työskentelyllä ansaittuvien eläkkeiden hakemusliikenne ja ratkaisutietojen välittäminen. Euroopan Unionin piirissä on

Hajautettu työeläkejärjestelmä tarvitsee

YHTEISIÄ TAUSTAPALVELUJA

**Eläketurvakeskuksen
uusittu strategia
linjaa tien kohti
parempia palveluja.**

yhä kasvava tarve hoitaa liikennettä sähköisesti, jotta asioiden käsittelyä voidaan jouduttaa.

Tietoverkot päätöksenteon tehostajia

Työeläkejärjestelmän kehittämiseen ja arviointiin liittyvät tehtävät ovat tärkeä ja merkitykseltään kasvava Eläketurvakeskuksen palveluiden alue. Sisällöllisten vaatimusten lisäksi odotuksia kohdistuu siihen, miten hallita ja jakaa kasvavassa informaatiotulvassa erilaiset asiakirjat, joita sekä työeläkejärjestelmä että sen sidosryhmät käyttävät. Parannettavaa on myös teknologian hyödyntämisessä yhteistoiminnan tehostamiseksi ja kokoustulvan hallitsemiseksi.

Vakuuttamisvelvollisuuden valvonta on yksi tärkeä ETK:n luottamusta lisäävä palvelu. Toinen kokonaisuus liittyy julkisuudessa käytävään keskusteluun eläketurvan ja sen rahoituksen kestävydestä. Luottamusta työeläkejärjestelmään voidaan vahvistaa luotettavalla asiantuntijatiedolla. Tutkimukset ja ennusteet ovat välttämättömiä aineksia, mutta olennainen lisä vaikuttavuuteen saadaan viestinnällä. Tiedon tarvitsijan ja tiedon on kohdattava. Siinä viestintätaidot ja ymmärtämys tiedon tarvitsijan muuttuneista toimintatavoista sähköisesti verkottuneessa ympäristössä ovat tärkeitä, koska vain siten voidaan tavoittaa oikeat foorumit.

Uusi strategia tutuksi sidosryhmille

Eläketurvakeskukselle tietoisuus omasta yrityskuvasta on elinehto. Olemme jo usean vuoden ajan pyrkineet selvittämään kyselyillä ja haastatteluilla, miten sidosryhmät ja asiakkaat näkevät meidät. Saatu palaute ohjaa toimintaamme oikeaan suuntaan. Oman toiminnan linjakuus on ensi sijassa riippuvainen omista strategioista ja linjauksista.

Uusi strategiamme on paremman palvelun

strategia. Paras keino palvelujen kehittämiseen on asiakassuhteiden aktiivinen hoitaminen. On hedelmätöntä teoretisoida oman pöydän ääressä hyvän palvelun sisältöä. Yhdessä asiakkaan kanssa on löydettävä paras polku kohti hyvää palvelua.

Asiakkaiden ja sidosryhmien on syytä tietää, miten me Eläketurvakeskuksessa olemme ajatelleet toimia. Sidoryhmätapaamiset ja asiakassuhteiden hoito ovat ne keinot, joilla kerromme omista tekemisistä ja ajatuksistamme. Kuuntelemalla vieraita herkällä korvalla saamme myös käsityksen, miltä Eläketurvakeskuksen toiminta näyttää ulkopuolisesta.

Työeläketoimialan ulkopuolelta meitä tarkasteleville on usein yllätys, että Eläketurvakeskuksella on mittavaa työeläkelaitoksille suunnattua palvelutoimintaa. Harva on ymmärtänyt, että hallinnoltaan hajautettu työeläkejärjestelmä olisi kovin ontuva ja huonosti palveleva ilman lähes koko toiminta-alueen kattavia Eläketurvakeskuksen taustapalveluja.

Rakenteelliset esteet puretaan yhteistyössä

Tekniikan, tietoliikenteen ja säännösten mutkikkuus ja historian painolastit ovat Eläketurvakeskuksen ja palvelujen käyttäjien yhteinen ongelma, joka tulisi ratkaista yhdessä. Monikertaiset asioiden käsittelyt ja manuaaliset työvaiheet on karsittava suoraviivaisemman ja tehokkaamman toiminnan aikaansaamiseksi. Samalla uudenlaisen työnjako asiakkaiden ja Eläketurvakeskuksen välillä muotoutuu järkeväksi käytännön kehittämisen kautta.

Jo uuden strategian alkuaskelmilla on hyvä nähdä, että tie on pitkä ja monivaiheinen. Työeläkejärjestelmä tarvitsee yksimielisyyttä poistaa rakenteellisia esteitä hyvän palvelun toteuttamisen tieltä. TyEL-lakiuudistuksen ja Arek-yhteistyön positiiviset tulokset on hyödynnettävä ja niiden viitoittamalla tiellä kohti selkeyttä on määrätietoisesti jatkettava.

*Bo Lundqvist
Johtaja
Eläketurvakeskus*

FinnSight 2015

– Kurkistus tulevaisuuteen

Nokia ei enää yksin riitä huolehtimaan Suomen kilpailukyvyn säilymisestä. Tarvitaan innovaatiostrategia kehittämään uutta osaamista, uusia yrityksiä ja toimialoja.

- Ympäristö ja energia ovat myös Suomen kohtalon kysymyksiä. Vieläkin enemmän ne ovat sitä maailmanlaajuisesti. Jotta tulevaisuuteen voisi vaikuttaa, sitä on ennakoitava, Suomen Akatemian pääjohtaja *Raimo Väyrynen* sanoo.

Väyrynen pitää ”aika hyvänä” Suomen Akatemian ja Tekesin yhteistä tulevaisuusraporttia: *Tiede, teknologia ja innovaatiot 2010-luvun Suomessa*. Se koottiin 120 maamme eturivin asiantuntijan aivo-riihen tuloksena.

World Economic Forumin kevättalvella julkaisemassa vertailussa Suomi on jo pudonnut maailman parhaiden teknologian hyödyntäjien vertailussa kolmannelta tilalta viidenneksi. Myös kotimaisissa mittauksissa suunta on sama. Olemme jäämässä jälkeen.

Tieteidenvälisyys avaa uutta

FinnSight –2015 hanke selvitti ennakoivan tiedon avulla millaista osaamista ja millaisia vahvuuksia Suomi tarvitsee ja mitä sen on tehtävä menestyäkseen. Ennakoinnin kohteeksi valittiin kymmenen keskeistä aluetta ja kutakin teemaa pohtimaan kymmenen ”viisasta” eli tieteen, teknologian, elinkeinoelämän ja yhteiskuntapolitiikan johtavaa asiantuntijaa.

Työtä tehtiin puoli vuotta verkossa ja seminaareissa kasvokkain. Jokainen ryhmä kartoitti 8-10 osaamisaluetta. Tietoa siivilöitiin esiin omasta ryhmästä, mutta myös tieteidenvälisesti, eri tieteen raja-alueilta. Yhtymäkohtia löytyi esi-

merkiksi hyvinvoinnin ja biokemian välillä sekä neurotieteiden ja monikulttuurisuuden ja oppimisen välillä.

Tulevaisuusraportti tarkastelee elinkeinoelämän ja yhteiskuntaan vaikuttavia muutostekijöitä ja innovaatio-, teknologia- ja tutkimustointaan kohdistuvia tulevaisuuden haasteita.

Aihealueita on käsitelty monipuolisesti ja niistä on tehty tieteidenvälisiä päätelmiä ja yhteenvetoja. Esimerkiksi ymmärtämistä ja inhimillistä vuorovaikutusta pohtinut ryhmä etsi keinoja ihmisen ja teknologian vuorovaikutuksen inhimillistämiseen. Hyvinvointia ja terveyttä pohtinut ryhmä tarkasteli terveyden ja syrjäytymisen suhdetta. Jo nyt suuri osa terveydenhuollon varoista uppoaa syrjäytymisestä aiheutuneiden tuhojen korjaamiseen.

Paneelit tunnistivat pitkiä syy- ja seurausketjuja. Harjaantuminen kansalaistaidoissa todettiin selviytymisen avaimeksi yhteiskunnan muutoksissa. Kansalaistaitojen korostuminen opetuksessa on todennäköisesti yksi raportin aikaansaama käytännön tulos.

Vaihtoehdot kohtaavat ennakkoluuloja

Väyrynen toivoo, että 300-sivuinen synteesi-raportti ja sen suppeampi tiivistelmä saisivat

aikaan kriittistä ja pohdiskelevaa tulevaisuuskeskustelua.

– Yhteiskunnallisessa keskustelussa olisi parantamisen varaa. Mutta kun puhutaan tulevaisuudesta, vaihtoehtojen esittäminen kohtaa usein vahvoja ennakkoluuloja – oli sitten kyse vaikkapa energia-asioista tai Venäjistä.

”Aitoa keskustelua” Väyrynen kuulee nuoren polven piirissä. Siksi hän pitää hyvänä, että valtio on alkanut tukea thinktank -ajatustehtaita. Niissä tulisi rohkaista erityisesti nuorten uutta ja erilaista ajattelua.

– Nuorilla tuntuu olevan enemmän kriittisiä ajatuksia kuin meillä vanhemmilla. Niitä tarvitaan, sillä ajattelutapamme ei muutu ilman paineita.

Julkinen tutkimus uudistumassa

Suunnitteilla on myös koko julkisen vallan ylläpitämisen tutkimusjärjestelmän rakenteellinen uudistus. Pyrkimyksenä on vahvistaa omaamista kansallisesti tärkeillä aloilla rahoittajien, yliopistojen ja elinkeinoelämän yhteistyöllä. FinnSight 2015-tulevaisuusraportti voi osaltaan selkeyttää tilannetta, koska se auttaa alojen profiloitumisessa ja niiden priorisoinnissa.

– Tietystikään tulevaisuusraportti ei osu kokonaan oikeaan. Kehitykseen vaikuttavat monet tekijät: toimintaympäristön muutos, ihmisten suhtautuminen, lainsäädäntö, tekniikan ja tieteen resurssit, Raimo Väyrynen huomauttaa.

Esimerkkinä hän mainitsee kantasolututkimuksen, jota on monessa maassa ollut vaikea asettaa hyväksytyihin eettisiin kehyksiin ja pitävien pelisääntöjen piiriin. Hän itse ei ymmärrä kuinka tutkimusta voitaisiin rajoittaa yksinomaan etiikkaan vetoamalla. Toimintaympäristön muutokset, esimerkiksi Suomen ikääntyminen, tuovat monipuolisia haasteita.

Tulevaisuutta tehdään

Väyrynen luonnehtii raportin sanomaa positiiviseksi: jos Suomi osaa hyödyntää osaamisensa, pärjäämme jatkossakin. Tulevaisuuden mahdol-

lisia entä-jos -riskitekijöitä, vaikkapa ilmakehän lämpenemistä tai USA:n talouden ratkaisevaa heikkenemistä ei kuitenkaan ole ehkä kartoitettu tarpeeksi.

– Synkkä Nostradamus -asenne ei olisi silti rakentava. Tulevaisuuteen voi vaikuttaa, koska monet asiat voidaan ennakoida. Ihmiset ovat järjeviä ja muuttavat käytöstään uhkatekijöitä havaitessaan. Osaaminen on avain yhä monimutkaisemmaksi muuttuvan yhteiskunnan hallitsemiseksi. Siksi ihmisten kiinnostus tulisi saada pysymään ajan tasalla.

Raporttia ei Väyrysen mielestä pidä kuitenkaan pitää minään ylhäältä annettuna sanana. Tärkeintä on, että se kirvoittaa keskustelua ja luontoa tulevaisuuden tekemiseen mahdollisimman laajalti. Hän kaipaa tekemisen meininkiä ja sitä, että jokainen panee itsensä peliin.

Tieteen vai byrokratian huipulla?

Professori Raimo Väyrysen edellinen työpaikka oli Helsingin yliopisto. Takana on myös kymmenen vuotta Notre Damen yliopistossa Yhdysvalloissa Indianan osavaltiossa. Akatemian kolmivuotisesta pääjohtajakaudesta on kaksi kulunut. Miten yhteiskuntatieteilijältä on luontunut maamme tiedehallinnon keskuksen johtaminen?

Väyrynen toteaa, ettei pääjohtaja rahoita tutkimusohjelmia. Sen tekevät valtioneuvoston nimittämät tieteelliset toimikunnat ja Akatemian hallitus. Hän on yhteisössään byrokratian – ei välttämättä tieteen huipulla.

– Suurin anti minulle yhteiskuntatieteilijänä, on se, että Akatemia kattaa kaikki tieteen alat. Kaikessa laatuun ja vaikuttavuuteen pyrkivässä tutkimuksessa tarvitaan tieteidenvälisyyttä. Käytännössä se toteutuu muun muassa huippuyksiköissä tutkimusohjelmistamme, myös FinnSight 2015:ssä. Yritän seurata työssäni tieteen koko kenttää. Siinä ”altistun” uusille asioille ja opin koko ajan uutta. Ja siinä välissä minua herroittelään, pääjohtaja myhäilee.

*Teksti: Terttu Levenon
Kuva: Juha Rahkonen*

Termillä on merkitystä

Miten selittää työeläkejärjestelmämme ulkomaalaisille aiheuttamatta väärinymmärrystä ja sijoittamatta sitä erehdyksessä väärään pilariin? Usein oikeiden termien käyttö eri kielillä estää väärin käsitysten syntymistä.

Suomalainen työeläke saatetaan rinnastaa muiden maiden työmarkkinasidonnaisiin eli ammatillisiin lisäeläkejärjestelmiin, niin sanottuihin toisen pilarin järjestelmiin, joita se monessa suhteessa muistuttaa. Työeläkejärjestelmämme katsotaan kuitenkin lakisääteiseksi ja pakolliseksi, niin sanotun ensimmäisen pilarin järjestelmäksi. Muun muassa tästä syystä oikean terminologian käyttö on tärkeää. Edes työeläkkeen englanninkielinen nimitys ei aina ole kaikille selvä.

Eläkkeitä on ollut tapana jakaa kolmeen pilariin. Ensimmäinen pilari käsittää lakisääteiset, pakolliset eläkejärjestelmät, toinen pilari kattaa työmarkkinoilla sovitut tai työnantajan järjestämät ammatilliset lisäeläkkeet ja kolmanteen pilariin kuuluvat vapaaehtoiset yksityiset eläkevakuutukset.

Ensimmäiseen pilariin laskettavat eläkkeet ovat lakisääteisiä, niillä on yleensä julkinen hallinto, ne ovat yleensä pakollisia ja ne on yleensä rahoitettu jakojärjestelmällä. Toisen pilarin eläkkeet ovat työmarkkinoilla sovituja, niillä on (yleensä) yksityinen hallinto, ne voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia, ja ne ovat usein rahoitettuja. Kolmen pilarin eläkkeet on järjestetty yksityisin vakuutusin, niiden hallintokin on yksityistä, ne ovat vapaaehtoisia ja ne ovat myös rahastoituja.

Koska pilarijakoja on nykyään useampia (esim. Maailmanpankki, OECD), on entistä tärkeämpää käyttää työeläkejärjestelmästämme englanninkielisiä termejä, jotka selkeästi kuvaavat eläkejärjestelmäämme.

Väärät ilmaiset johtavat väärään tilastointiin

Pilaripohjaista jaottelua käytetään esimerkiksi kansainvälisissä vertailuissa ja tilastoissa, joten

tilastojen analysoinnin ja niiden kansainvälisen vertailtavuuden kannalta olisi suotavaa, että Suomen työeläke sisällytettäisiin oikeaan kategoriaan. Kun näitä vertailuja ja tilastoja kootaan Suomesta, käytetään taustamateriaalina usein suomalaisten toimittamaa englanninkielistä materiaalia. Jos tässä taustamateriaalissa on termejä käytetty epäjohdonmukaisesti, tämä epäjohdonmukaisuus helposti päättyy myös vertailuun tai tilastoon. Esimerkkeinä mainittakoon kysymys siitä, sisältyvätkö jotkut tietyt eläkkeet julkiseen eläkemenoon vai ei, tai otetaanko johonkin tiettyyn järjestelmään maksetut maksut mukaan maksutasoa laskettaessa vai ei.

Näiden mainittujen kategorioiden eroavaisuuksia on useita. Lakisääteinen työeläkkeemme, joka siis sisällytetään ns. ensimmäiseen pilariin, on osa julkista taloutta kun taas ammatilliset lisäeläkkeet eivät sitä ole. Lakisääteinen työeläkkeemme myös rahoitetaan osittain julkisilla varoilla, mutta ammatillisia lisäeläkkeitä ei rahoiteta julkisin varoin. Lisäksi työeläkkeen maksut luetaan sosiaalivakuutusmaksuihin, mutta ammatillisiin lisäeläkejärjestelmiin maksetut maksut eivät niihin sisälly.

Muutenkaan ammatilliset lisäeläkkeet eivät ole lakisääteisen työeläkkeen synonyymeja, sillä ammatilliset lisäeläkkeet ovat nimenomaan lisäeläkkeitä, joita maksetaan lakisääteisten eläkkeiden lisäksi. Tästäkin syystä olisi tärkeää, että käytetyt englanninkieliset vastineet antavat oikean kuvan järjestelmästämme.

Occupational pension ja earnings-related pension

Ammatillisten lisäeläkkeiden englanninkielinen termi on 'occupational pension'. Ilmaisua ammatillinen lisäeläke on otettu käyttöön virallisena EU-käännöksenä, ja sitä myötä se on myös tullut yleiseen käyttöön. Se ei ole kuitenkaan erityisen kuvaava termi, vaan asiayhteydestä riippuen kuvaavampi ilmaisu voisi olla esimerkiksi työmarkkinoilla sovitut lisäeläkkeet. Termiä 'occupational pension' on kuitenkin joskus nähty suomennettuna työeläke-termillä. Tällöin suomalaiset, aivan korkeinta lakia säättävää tahoja myöten, ovat puolestaan olleet epä tietoisia siitä, koskeeko kyseinen direktiivi, päätös, mietintö tms. Suomen lakisääteistä työeläkettä.

Hyvä vaihtoehto työeläkkeemme englanninkieliseksi nimitykseksi on puolestaan 'earnings-related pension' (suoraan suomennettuna ansiosidonnainen eläke), josta ilmenee että kyseessä on ansioihin sidottu eläke ja näin ollen työntöön perusteella karttuva eläke. Varsinkin nyt eläkeuudistuksen jälkeen tämä käännös puolustaa entistä

paremmin paikkaansa, sillä eläke perustuu koko työuran aikaisiin ansioihin eikä sitä enää lasketa kunkin työsuhteen viimeisimpien vuosien perusteella. Jos haluaa lisäksi painottaa että kyse on nimenomaan lakisääteisestä eläkkeestä, voi sanoa 'statutory earnings-related pension'. Riippuu asiayhteydestä ja tekstin painotuksesta, käyttäkö lyhyempää vai pidempää muotoa. Joskus versio 'statutory pension' tai jopa pelkkä 'pension' voi olla riittävä.

Tämän perusteella työeläkejärjestelmästä voi käyttää ilmaisua 'earnings-related pension scheme', ja jos haluaa painottaa suomalaisuutta ja lakisääteisyttä, 'Finnish statutory earnings-related pension scheme'. Jälleen asiayhteydestä ja tekstin painotuksesta riippuen voi myös käyttää hieman lyhyempiä versioita: 'statutory pension scheme', 'Finnish statutory pension scheme', 'Finnish earnings-related pension scheme' tai 'Finnish pension scheme'.

Täydellistä termiä ei ole

Eläketermit ovat kulttuurisidonnaisia, sillä jokaisella maalla on omat eläkejärjestelmänsä erilaisine rakenteineen ja käsitteineen. Toisin sanoen nämä käsitteet harvemmin täysin vastaavat toisiaan. Näin ollen ei ole mitään yhtä yleispätevää kansainvälistä eläketerminologiaa. Termit ovat aina sidoksissa siihen järjestelmään, jota ne kuvaavat, ja yleensä ihmiset myös mieltävät muittenkin maiden järjestelmät oman maansa järjestelmän kautta. Kun suomalaista eläkejärjestelmää selittää ulkomaalaisille, kannattaa näin ollen pohtia hieman millaisia termejä käyttää englanniksi. Useimmiten mitään yhtä ainoaa oikeaa vaihtoehtoa ei ole, vaan käyviä ilmaisuja voi olla useampia.

Janina Gröndahl
Kielenkääntäjä
Eläketurvakeskus

Taustamateriaali:
Laitinen-Kuikka Sini ja Puttonen Eija: English Pension Workshop –seminaari 3.-4.11.1997, Eläketurvakeskus
Puttonen Eija: Mitä tuleva aika on englanniksi? Työeläkelehti 4/2000
Puttonen Eija: Terminology in the pensions field. A translation-oriented terminological study of Finnish and UK pension terms, Raportteja 2000:20, Eläketurvakeskus.

Suomalaisia ulkomaankomennuksella

Euroopan unionin uusien jäsenmaiden työvoiman liikkuminen on puhuttanut pitkin kevättä. Rajoitusten purkaminen ei ole kuitenkaan aiheuttanut ulkomaisten työntekijöiden ryntäystä Suomeen. Vähemmälle huomiolle on jäänyt suomalaisten työskentely ulkomailla. Suoraan

ulkomaisten työnantajan palveluksessa olevat suomalaiset vakuutetaan aina siinä maassa, missä työkkin tehdään. Tämä on EU:n periaatteiden mukaista.

Varsin yleisiä ovat myös suomalaisten työntekijöiden tilapäiset ulkomaankomennukset. Tällöin työntekijän eläketurva pysyy suomalais-

käsissä. Aina ei kuitenkaan lähetetyn työntekijän ja hänen perheensä sosiaaliturvan määräytyminen ole yksiselitteistä. Tiedon tarvetta paikkaamaan Eläketurvakeskus järjestää vuosittain työnantajille kysymysklinikka-iltapäivän, jossa kysymyksiin vastaamassa ovat niin ikään Kela ja verottaja.

Aurinkomatkojen oppaat kuin muuttolintuja

Aurinkomatkojen oppaat vaihtavat maata kesä- ja talviesongin vaihtuessa. Samat henkilöt tarvitsevat uuden lähetetyn työntekijän todistuksen siirtyessään toiseen maahan.

– Lähetetyn työntekijän todistuksia haetaan vuodessa noin 200, kertoo Aurinkomatkat Oy:n henkilöstöasiain hoitaja **Jukka Roikonen**.

– Paikan päältä ei tänä päivänä oppaita enää juurikaan palkata. Oppailta edellytetään hyvää

suomen, ruotsin ja englannin kielen taitoa sekä hyvää koulutusta, hän luonnehtii liikkuvan työntekijän edellytyksiä.

Roikonen on käynyt ETK:n koulutustilaisuuksissa useampia kertoja kuuden vuoden aikana.

– Osa asioista on tuttuja ja tulevat usein vastaan käytännön työssä, mutta aina näistä tilaisuuksista saa uusia vinkkejä, hän toteaa.

Pöryrläiset maailmalla ovat tuttu näky

Pöryryltä ulkomaantyön vakuuttamisasioita kertaamassa ovat työsuuhdepäällikkö **Leena Juvonen** ja palkkahallinnon palvelupäällikkö **Outi Henriksson**.

Pöyry Oyj -konserni toimii tänä päivänä suurelta osin muualla kuin Suomessa. Toimipaikkoja on Euroopan lisäksi useissa maanosissa.

– Tänä esillä olleet Latvian ja Liettuan asiat

olivat tärkeää detajitietoa, josta on hyvä olla selvillä, Leena Juvonen toteaa.

Leena Juvonen kääntyy ETK:n lakiosaston puoleen ulkomaanasioissa useita kertoja vuodessa. Hän oli nyt kolmatta kertaa kuuntelemassa ulkomailla työskentelyn eläke- ja sosiaalialan säännöksiä.

– Joka vuosi oppii uutta, hän toteaa.

Stora Ensolla lähetettyjä työntekijöitä eniten Kiinassa

Stora Ensolla on toimintaa ympäri maailmaa. Eniten tällä hetkellä on lähetettyjä työntekijöitä Kiinassa, Englannissa ja Saksassa.

– Työntekijöitä on ulkomaan komennuksella noin 200 henkilöä vuosittain. Lisäksi tulevat perheenjäsenet. Siksi on hyvä, että samassa tilaisuudessa saa Kelan tietoa työntekijän ja muun perheen sosiaaliturvaetuksien hoitamiseksi, kysymysklinikalle saapuneet spesialisti **Tiina**

Huuskonen ja assistentti **Virpi Palvimo** toteavat.

Huuskonen ja Palvimo pitävät tämänkaltaisia tilaisuuksia hyödyllisinä.

– Täällä saa tarpeellisia tietoja, joita voi soveltaa suoraan käytäntöön. Oman työn sujumisen edellytys on, että nämä asiat osaa, toteaa ainakin neljästi klinikalle osallistunut Tiina Huuskonen.

*Teksti: Ritva Rantanen
Kuvat: Juha Rahkonen*

'Ensimoista' eläkettä Kreikassa

– Aivan mahdoton tehtävä!

Kreikan saarella Kreetalla asuva *Reetta Oksalampi-Kokkinakis* on yrittänyt selvittää mahdollisuuksiaan varhaiseläkkeelle pääsystä. Suomen työvuodet ovat helposti saatavissa, mutta Kreikan eläkejärjestelmä on kaaosmainen. Tietoa pitää kerätä "kynsin ja hampain".

Työeläke lasketaan Kreikassa ensimoina. Ensima on **Reetta Oksalampi-Kokkinakis**in tulkinnan mukaan eläkkeelle oikeuttavien työpäivien määrä. Eläkeikä joustaa. Vanhuuseläkkeelle pääsy edellyttää 4500 ensimaa. Eläkeikä on naisilla 60 vuotta ja miehillä 65 vuotta. Mikäli ensimoita on kertynyt 10 000, niin naisten eläkeikä on 57 vuotta ja miesten 62 vuotta. Mikäli henkilö on tehnyt raskaiksi luokiteltuja töitä, hänen eläkeikänsä on alhaisempi.

Reetta Oksalampi-Kokkinakis on omalta osaltaan selvittänyt mahdollisuuksiaan varhaiseläkkeen saamiseksi.

– Tarvitsen 4500 ensimaa, jotta voin päästä 55-vuotiaana varhennetulle eläkkeelle. Tämän tiedon, niin kuin muunkin eläketietouteni olen joutunut ”metsästämään” monelta taholta. Mieheni työkaveri toi helpotusta tiedonhakuuni lainaamalla kreikankielisen eläketietopakettin. Onneksi sain sellaisen käsiini.

– Kreetalla minulle on kertynyt työeläkkeeseen oikeuttavia ensimoita 1700. Olen tehnyt töitä Suomessa ennen tänne muuttoani ja senkin jälkeen. Omien laskujeni mukaan näitä ”Suomipisteitä” 3000–4000. Selvitän asiaa Eläketurvakeskuksen kanssa ja Valtiokonttorista. Suomessa tiedonsaanti on helppoa, Reetta kiittelee.

Päätökset viipyvät

Reetan mies **Manolis** sairastui kesällä 2003 ja anoi sairaseläkettä seuraavan vuoden maaliskuussa. Hän odottelee päästöstä edelleen.

– Hänen asiansa kanssa taistellessa minäkin olen perehtynyt näihin asioihin. Taiston tiimelyksessä sain selville varhaiseläkemahdollisuudenkin. Asioiden edetessä on myös positiivisia kokemuksia. Minuun on otettu IKAsta yhteyttä jopa sähköpostilla.

Kreikassa on useita eläkelaitoksia. Palvelualueen laitos on nimeltään IKA ja siihen Reettakin kuuluu. IKAsta Kokkinakisin perhe on voinut saada myös halpakorkoista asuntolainaa.

Se oikea paikka!

Kreeta on ollut Reetan asuinmaa jo yli kaksikymmentä vuotta. Jo ensimmäisellä matkallaan

Reetta Oksalampi-Kokkinakis on nyt New Century -kiinteistöyrityksen palveluksessa. Yhtiölä on saarella suuret markkinat. Monet haluavat muuttaa Kreetalle – halvempien kustannusten ja hyvän ilmaston vuoksi.

Agios Nikolaoksessa hän tunsi tullessaan oikeaan paikkaan.

– Tunsin heti, että tämä on minun saareni. Silloin minulla ei ollut aavistustakaan siitä, että jonakin päivänä olisin naimisissa kreetalaisen miehen kanssa. Manolisin tapasin vuonna 1984 Kosilla. Menimme naimisiin vuonna 1986. Häpäivämme on 26., Reetta muistaa.

Kokkinakisin perhe asuu Haniassa.

Kreetalla Reetta on tehnyt monenlaisia töitä. Hän on ollut myyjänä ja matkaoppaana monilla matkatoimistoilla. Pisimmän opastyörupeaman hän on tehnyt Finnmatkoille.

– Sanouduin irti oppaan töistä työpaikkaiusaamisen vuoksi. Nykyisin olen toimistotyöntekijänä New Century -nimisellä kiinteistöyhtiöllä. Olin onnellinen, että pääsin vielä töihin, vaikka olenkin jo yli 50-vuotias. Täällähän naistyöntekijän pitää olla nuori, hoikka ja kaunis. Jopa lehti-ilmoituksin haetaan hyvän ulkonäön omaavia nuoria naisia töihin. Siinä mielessä tasa-arvoon

on vielä pitkä matka, Reetta kommentoi.

Opettajana edelleen

Ennen Kreetalle muuttoaan Reetta toimi opettajana Helsingin sihteeripistossa. Hän opetti konekirjoitusta ja tekstinkäsittelyä. Nykyään, turistiajan loputtua, hän poikkeaa opettamaan kreikkaa Pietarsaaren ammattikorkeakouluun.

Kreetalle turistit lennähtävät huhtikuusta lokakuuhun. Turismi on saaren suurin työllistäjä. Muita pääelinkeinoja ovat oliivipuitten viljely ja lampaankasvatus. Kreetalla on noin 600 000 asukasta. Turismiaikana saaren väkiluku nousee miljooniin.

Reetalla ja Manolisilla on **Matias** -niminen poika. Hän on nyt 19-vuotias. Pari vuotta sitten Matias aloitti toimittajaopinnot Panteio-yliopistossa Ateenassa.

– Toivottavasti Matias hakeutuu vaihto-oppilaaksi vaikkapa Tampereen yliopistoon. Hän puhuu hyvin suomea, joten äidin synnyinmaassa opiskelu sujunee vaikeuksista. Myös työharjoittelu on mahdollista esimerkiksi Kreikan suurlähetystössä Helsingissä, Reetta uskoo.

Yhteisöllisyys turvana

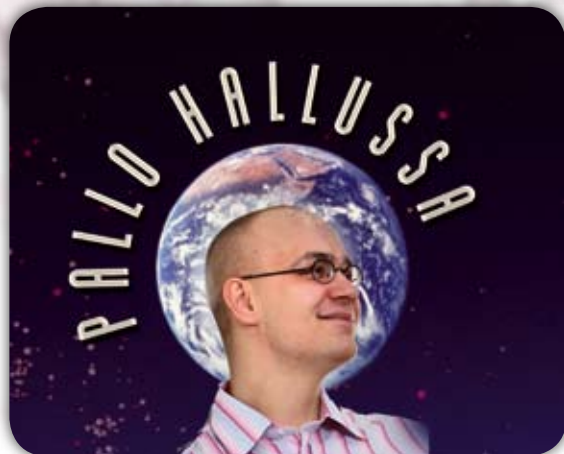
Noin kymmenkunta vuotta sitten Reetta perusti Haniaan Suomi-koulun. Kotikoulussa puhuttiin suomea ja pidettiin yllä äitien kulttuuria. Koulussa oli parhaimmillaan parisensikymmentä lasta.

Kreetan ja Suomen vertailussa Reetta nostaa esille lähinnä elämäntavan.

– Suomalaiset ovat järjestelmällisiä ja noudattavat sääntöjä ja lakeja. Kreetalla mentaliteetti on toinen. Liikenne on kaaosmaista, lampailla – eikä muillakaan tuotantoeläimillä – ei ole korvamerkkejä, tomaatit ja kurkut ovat erikokoisia ”ei-eu-direktiivien mukaisia”, ympäristöstä ei huolehdita, kierrätystä ei tunneta, lupauksia ei pidetä.

– Kaaosmaisuuuteen tottuu ajan kuluessa. Elämää helpottaa se, että kreetalaiset elävät yhteisöllisyyttä muutenkin kuin sanana. Kreetta on kaunis saareni.

Teksti ja kuva: Pirkko Jyväkorpi

Peter Lindström,
informaatikko,
Eläketurvakeskus

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

Eläkeuudistusta pohtivan työryhmän on määrä saada raporttinsa valmiiksi alkukesästä. Chilen työministeriö aikoo esitellä työryhmän laatimat uudistusehdotukset presidentti Bacheletille kesäkuun lopussa.

(Lähteet: International Update - Recent Developments in Foreign and Private Pensions, April 2006M; ETK)

ISO-BRITANNIA

Transeksuaaleille voitto eläkekiistassa

Euroopan yhteisön tuomioistuimen mukaan Ison-Britannian lainsäädäntö, joka määrittelee eläkeoikeuden yksilön syntymätodistuksessa mainitun sukupuolen mukaan, rikkoo ihmisoikeuksia.

Tuomioistuimen tapauksessa C-423/04, Sarah Margaret Richards vastaan Secretary of for State Work and Pensions, antama päätös kumoaa Ison-Britannian viranomaisten päätöksen kohdella Richardsia miehenä. Britannian viranomaiset ovat pitäneet Richardsia juridisesti miehenä ja kieltäytyneet myöntämästä hänelle eläkettä naisten eläkkeellesiirtymissäännön mukaisesti.

Sarah Margaret Richards syntyi miehenä vuonna 1942, mutta vaihtoi leikkauksella sukupuolta vuonna 2001. Vuonna 2002 täyttäessään 60 vuotta Richards haki itselleen eläkettä naisten lakisääteisen eläkeiän mukaisesti. Britannian viranomaisten hylkäämispäätöksen jälkeen Richards valitti asiasta EY:n tuomioistuimelle.

Ison-Britannian viranomaisten arvioiden mukaan maassa elää tällä hetkellä noin 5000 leikkauksella sukupuoltaan vaihtanutta kansalaista.

(Lähteet: EY:n tuomioistuimen lehdistötiedote 27.4.2006; personnetoday.com 27.4.2006 & 14.5.2006; EUobserver 28.4.2006)

CHILE

Eläkeuudistus suunnitteilla

Chilen uusi presidentti Michelle Bachelet on asettanut työryhmän etsimään parannuksia maan työeläkejärjestelmään.

Työryhmän etsii ratkaisuja järjestelmän kattavuuden laajentamiseksi, eläkekarttuman parantamiseksi, hallinnollisten kustannusten alentamiseksi sekä työeläkevakuutusyhtiöiden välisen kilpailun lisäämiseksi. Lisäksi työryhmän työlliställä on naisten eläkeiän nostaminen miesten eläkeiän tasolle.

Chilen nykyinen eläkejärjestelmän täyttää tänä vuonna 25 vuotta. Maan lakisääteinen työeläketurva on ollut vuodesta 1981 lähtien yksityisen sektorin hoidettavana ja se on siitä lähtien perustunut täyteen rahastointiin.

Eläkejärjestelmä kattaa tällä hetkellä kuitenkin vain 60 prosenttia työvoimasta ja alle 10 prosenttia yrittäjistä.

Järjestelmässä on vakuutettuna noin 7,4 miljoonaa chileläistä. Chilessä kolme kuudesta markkinoilla olevasta rahastoyhtiöstä hallinnoi vuoden 2005 elokuun lopussa keskimäärin 73 prosenttia eläkerahastojen varallisuudesta.

Työeläkkeiden karttuminen on tällä hetkellä iso ongelma: tyypillisesti chileläinen työntekijä kartuttaa työeläkettä vain puolelta työuraltaan. Tämän seurauksena parin vuosikymmenen kuluttua joka kolmas chileläinen työeläkevaikutettu saa vain valtion takaamaa minimitason eläkettä.

YHDYSVALLAT

Työntekijöillä kovat odotukset

Yhdysvaltalaisen Employee Benefit Research Institutin huhtikuussa julkaiseman kyselytutkimuksen tulosten mukaan monen yhdysvaltalaisen työntekijän odotukset eläkkeen tasosta eivät vastaa todellisuutta.

Tutkimustulosten mukaan työntekijöiden tietyt käsitykset sekä nykyinen säästämiskäyttäytyminen vaikeuttavat toivotun vanhuusturvan toteutumista.

Noin 70 prosenttia työntekijöistä säästää itselleen vapaaehtoista lisäeläkettä, mutta säästetyt summat ovat yleensä vaatimattomia. Puolella säästäjistä on säästössä vähemmän kuin 50 000 dollaria. Monien työntekijöiden eläkesäästöt eivät nouse edes 10 000 dollariin.

Suuri osa työntekijöistä toivoo kuitenkin eläkkeelle siirtyessään säilyttävänsä aikaisemman elintasonsa. Monet heistä uskovat saavansa eläkkeekseen 70 prosenttia työpalkastaan. Moni työntekijä odottaa työnantajaltaan myös tulevaisuudessa sellaisia eläke-etuuksia, jotka ovat nyt käymässä Yhdysvalloissa harvinaisiksi.

Työnantajan tarjoama eläkeneuvonta havaittiin kyselytutkimuksen tuloksissa tärkeäksi. Yli puolet niistä työntekijöistä, jotka olivat saaneet eläkeneuvontaa, kertoivat muuttaneensa eläkesuunnitelmiaan. Monet heistä muuttivat myös säästämiskäyttäytymistään.

(Lähde: EBRI Issue Brief, No.292, April 2006)

RUOTSI

Toimihenkilöiden lisäeläkkeet maksuperusteisiksi

Ruotsalaisten toimihenkilöiden etuusperusteinen lisäeläkejärjestelmä ITP (Industrins och handelns tilläggspension för tjänstemän) muuttuu pitkien neuvottelujen jälkeen maksuperusteiseksi järjestelmäksi.

Uusi sopimus koskee kaikkia vuonna 1979 tai sen jälkeen syntyneitä työntekijöitä. Jatkossa työntekijöiden lisäeläke määräytyy sijoitustuottojen perusteella. Aikaisemmassa etuusperusteisessa järjestelmässä työntekijöiden lisäeläke vastasi 10 prosenttia heidän palkastaan.

Lisäeläkejärjestelmään on haluttu muutosta jo pitkään. Työnantajajärjestö Svenskt Näringsliv ja Työntekijäjärjestö Privattjänstemannakartellen neuvottelivat nyt allekirjoitetusta sopimuksesta peräti kaksitoista vuotta. Sopimus astuu voimaan vuoden 2007 alusta, mutta järjestelmän muutokselle on sovittu 37 vuoden siirtymäaika.

Ruotsissa työmarkkinasopimuksiin perustuvat lisäeläkejärjestelmät kattavat lähes kaikki palkansaaajat. ITP:n piiriin kuuluu noin 700 000 ruotsalaista toimihenkilöä. ITP:n varoja hoitaa työeläkevakuutusyhtiö Alecta.

(Lähteet: DN 30.4.2006; IPE 28.4.2006)

Asiakaskirjeet selkeämmiksi

Sosiaalivakuutuskassa Försäkringskassan uusi asiakaskirjeensä. Uudistustyön tavoitteena on jatkossa tuottaa asiakaskirjeitä, joiden tekstit ovat nykyistä selkeämpiä ja helpommin asiakkaiden ymmärrettävissä.

Asiakasviestinnän parantamiseksi vakuutuska- san käytössä olevista 600 tekstipohjista poistetaan kaikki lakitekstit. Lisäksi jokainen asiakaskirje pyritään jatkossa laatimaan paremmin asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Tulevaisuudessa asiakaskirjeet ovat nykyisiä kirjeitä paljon lyhyempiä.

Asiakirjatuotannon uudistamisessa käydään kevään ja kesän aikana läpi kaikkien manuaalisesti laadittavien asiakaskirjojen mallitekstit. Sen jälkeen uudistamistyössä keskitytään koneellisesti tuotettuihin asiakirjoihin. Uudistamistyöhön osallistuu sekä vakuutusalan, oikeustieteen että kielenkäytön ammattilaisia.

(Lähde: Dagens Socialförsäkring 4/06)

PORTUGALI

OECD pelkää rahojen loppuvan

Teollisuusmaiden taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD suosittelee Portugalia uudistamaan yleisen eläkejärjestelmänsä. Portugalin eläkejärjestelmää rasittaa paitsi väestön nopea ikääntyminen, myös järjestelmän rakenteelliset ongelmat. OECD arvioi, että Portugalin eläkejärjestelmän rahoitus kärsii vajauksesta jo vuonna 2007 ja eläkkeitä voidaan sen jälkeen rahoittaa vararahaston turvin enää seitsemän vuoden ajan.

Portugalin valtiontalous on tiukalla. Vuoden 2005 budjetti oli alijäämäinen 6,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Portugalissa on viime vuosina tehty uudistuksia tilanteen parantamiseksi, mutta OECD ei usko niiden riittävä. Valtion menojen leikkaukset on tehtävä nopeasti ja ne on toteutettava painokkaasti, kehottaa OECD.

Portugalin hallitusta johtava sosialidemokraattinen puolue suunnittelee parhaillaan uudistuksia maan eläkejärjestelmään. Puolue on mm. esittänyt, että työntekijän eläkemaksun taso määräytyisi tulevaisuudessa hänen lapsiensa lukumäärän mukaan.

(Lähteet: Economic Survey of Portugal 2006 - Putting Public Finances on a Sustainable Path; IPE 22.4.2006 & 17.5.2006)

SAKSA

Lisää lapsia vanhuuden turvaksi

Lakisääteisissä eläkemaksuissa ja -etuuksissa tulisi huomioida vakuutetun henkilön lapsien lukumäärä, esittää saksalainen tutkimuslaitos Ifo Institute. Laitoksen mukaan tulevaisuudessa jokaisesta saksalaisesta lapsesta tulisi maksaa vanhemmille rahallinen korvaus.

Kun saksalainen palkansaaja aloittaa työelämässä, tulisi hänen Ifon mielestä säästää tietty osa bruttopalkastaan eläkerahastoon sen mukaan, paljonko hänellä on lapsia. Jos palkansaaja hankkisi vähintään kolme lasta, osa eläkesäästöistä vapautuisi heti hänen käyttöönsä. Lisäksi hänen eläkevakuutusmaksunsa laskisivat.

Ifon laskelmien mukaan ilman uudistuksia saksalaisen palkansaajan eläkkeen taso suhteessa ansioihin laskee nykyisestä 48 prosentista 37,5 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. Samanlaisesti eläkevakuutusmaksut nousevat 19,5 prosentista 24–28 prosenttiin.

Saksan eläkejärjestelmää rasittaa ennätyksel-

lisen alhaalle tippunut syntyvyys. Vuonna 2005 Saksassa syntyi noin 676 000 lasta, kun huippuvuonna 1964 Länsi- ja Itä-Saksaan syntyi yhteensä 1,3 miljoona lasta.

Syntyvyyden parantamiseksi on viime aikoina tehty lukuisia toimenpiteitä. Angela Merkelin hallitus päätti vapun maissa antaa äideille vuoden mittaisen palkallisen äitiysloman. Tähän mennessä saksalaisten äitiysloma on ollut kuuden kuukauden mittainen. Muutos tulee voimaan tammikuussa 2007. Samalla tulee myös voimaan vanhempainrahaa koskeva uudistus. Lisäksi hallitus sopi helmikuussa, että vatedes kaksi kolmasosaa lastenhoitokuluista voidaan vähentää verotuksessa 4 000 euroon asti.

(Lähteet: CESifo lehdistötiedote 24.4.2006; AL 30.4.2006; HS 2.4.2006; SS 3.5.2006)

TURKKI

Eläkeuudistus vastatulessa

Turkin presidentti Ahmet Necdet Sezer käytti toukokuun puolivälissä veto-oikeuttaan ja hylkäsi sosiaaliturvaa koskevan lakiuudistuksen. Presidentti Sezer kieltäytyi hyväksymästä uudistusta, sillä se nostaisi turkkilaisten eläkeiän 65 ikävuoteen. Sezerin mielestä 65 vuoden eläkkeelle siirtymisikä on liian korkea turkkilaisille, joiden eliniänodote ei ole montaa vuotta korkeampi. Turkkilaiset miehet voivat nyt jäädä eläkkeelle 60-vuotiaana, naiset taas 58-vuotiaana.

Eläkeuudistusta on pidetty poliittisesti hyvin vaikeana kysymyksenä. Turkin eläkeuudistusta koskevan lain hyväksyminen on ollut kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n ehto 8 miljardin euron lainalle. IMF pitää sosiaaliturvan uudistuksia lainansaannin ehtoina. Viime vuonna IMF kieltäytyi välillä myöntämästä Turkille lainaa uudistamisen viivästelyn johdosta.

IMF on vuoden 2001 talouskriisin jälkeen toistuvasti neuvonut Turkia sosiaaliturvajärjestelmänsä. Turkin sosiaaliturva vie suurimman osuuden julkisista menoista, joita IMF haluaisi leikata.

Jos Turkin parlamentti ei tee nyt hylättyyn lakiehdotukseen muutoksia, presidentti Sezerin on hyväksyttävä uudistukset. Tämän jälkeen asian käsittelyä voidaan vielä jatkaa Turkin perustuslakituomioistuimessa.

(Lähteet: ekathimerini.com 10.5.2006; turkishpress.com 10.5.2006; IPE 10.5.2006)

TELAn Marja-Liisasta on moneksi

Ei tullut kotitalousopettajaa *Pelanderin Marja-Liisasta*, mutta laintaitaja tuli.

Työeläkevakuuttajat TELA on ollut hänelle mieluinen työpaikka, jonka yhteistyöhankkeissa hänen kykyään sovitella ja pitkää pinnaa arvostetaan.

Valmistuttuaan juristiksi Marja-Liisa meni töihin Tapaturmavirastoon. Hän kertoo korvanneensa siellä ensin tapaturmia, sittemmin ammattitauteja, liikennevahinkoja ja rikosvahinkoja.

Vuodesta 1976 eli kolmen vuosikymmenen ajan Marja-Liisa Pelander on ollut telalainen.

– Menin hoitamaan sekä TELAn henkilökunnan asioita että hallituksen sihteeriksi, jota tehtävää hoidin tämän vuoden kevääseen eli eläkkeelle

Mummon kullat Aurora (3) ja Annina (5). Marja-Liisa iloitsee tyttöjen musiikkiharastuksesta.

siirtymiseni saakka. TELA oli pieni nykyiseen verrattuna ja työpäivään mahtui paljon muitakin kuin hallituksen sihteerin tehtäviä. Toimin sihteerinä muun muassa TELAn vakuutusyhtiöasiain toimikunnan ja SVK:n työeläkevakuutuksen johtokunnan kokouksissa. Ryhmä kokoontui seitsemän kertaa vuodessa kuten TELAn hallituskin. Vaikka kokouskertoja ei vuodessa ollutkaan sen enempää, niin ajankohtaisia asioita oli riittämiin.

Pysyvien työryhmien pysyvä jäsen

Marja-Liisa kertoo, että TELAssa toimii edelleen useita pysyviä työryhmiä, joissa hänkin oli mukana. Tällaisia ryhmiä ovat muun muassa työeläkevakuuttajien ja eläkkeensaajien verotusta pohtivat ryhmät.

– Ympäri vuoden neuvotellaan eläkkeensaajien ennakonpidätystietojen suorasiirroista verottajalta eläkelaitoksille. Neuvonpito Verohallituksen edustajien kanssa koskettaa runsasta miljoonaa eläkkeensaajaa. Vuodenvaihteen uudet ennakonpidätysprosentit ovat näiden neuvotte-lujen tulosta.

Marja-Liisa huomauttaa, että TELAlla ei ole lakisääteisiä tehtäviä, ainoastaan sovittuja.

– Työeläkekuntoutuksesta tuli lakisääteinen etuus vuonna 2004. Se merkitsi TELAn kuntoutusryhmälle tärkeämpää tehtävää, sillä kuntoutuksesta tuli aiempaa merkityksellisempi eläke-etuus.

Perintäasiain neuvottelukunta ja sen yhteistyö Verohallituksen kanssa on myös tuttua Marja-Liisalle.

– Kaikkihan eivät maksa ajallaan eläkemaksujaan. Tämä tulee esille erityisesti taloudellisen laman vuosina. Hyvien talousvuosien aikana maksut maksetaan paremmin. Työeläkevakuuttajien perinnät tilastoidaan TELAssa kahdesti vuodessa: puoli- ja kokovuosittain.

– Tein myös eläkevakuutuksien siirtojen tilastointia. Siirtoliikkeestä työeläkeyhtiöt ovat erittäin kiinnostuneita.

Osa-aikaiseksi hoitajaksi ja mummoilijaksi

Marja-Liisa Pelander jäi Työeläkevakuuttajat TELAsta ”ihan oikeesti” eläkkeelle 65-vuotiaana kesän kynnyksellä. Kokopäiväiseen eläkeläisyyteen hän oli totutellut osa-aikaisesti vuodesta 2000.

– Halusin hoitaa vanhempiani ja saada sieluleni rauhan. Olen ollut ainoa lapsi, Marja-Liisa kertoo. Hänen kokemuksensa mukaan vanhem-

pien ihmisten hoitaminen on vaikeaa ja vaatii paljon hermoa ja energiaa.

– Lastenlasten kanssa on helpompaa, sillä heidän kanssaan on tulevaisuus läsnä. Odotan jo innolla syksyä, sillä silloin minusta tulee varummummo. Kaksi lastenlastani on päiväkodissa ja kun kuulin, että kaikilla lapsilla ei ole isovanhempia lähetyillä, halusin ilmoittautua vapaaehtoiseksi ”mummeliksi”. Minusta mummoilu on mukavaa.

Marja-Liisan mies **Veikko** on ennättänyt olla vaimoansa kauemmin eläkkeellä. Hän on ollut vakuutusalan ihmisiä, kuten vaimonsakin.

– Veikko oli vähän odottavalla kannalla minun eläkepäivien alkamisesta, mutta ihan hyvin meillä on mennyt. Olemmehan tunteneet toisemme jo nuoruudesta lähtien. Veikko oli Res-sussa ja minä Tyttönorssissa. Olimme 16-vuotiaita tavatessamme, Marja-Liisa muistelee.

Marja-Liisan ja Veikon elämä täyttyy **Anne**-tyttären ja hänen miehensä lapsista, **Anninasta** (5) ja **Aurorasta** (3) sekä Siikajärvellä sijaitsevasta kesämökistä.

– Vasta tänä keväänä näin ja kuulin ensimmäisen kerran kevään tulon. Kuulostelin koivun hiirenkorvien puhkeamista ja katsastelin lintujen pesäntekopuuhiä. Kohta on kantarelliaika ja loppukesästä pääsen suppilovahveroiden etsintään. Rakastan sienestämistä.

Tunnollisen tytön ammatinvalinta

Marja-Liisa kertoo halunneensa kotitalousopettajaksi.

– Opiston esittelytilaisuudessa kerrottiin, että kotitalousopettajaopistoon ei kannata yrittää, ellei ole lukenut pitkää matematiikkaa ja biologiaa. Minä olin lukenut ranskaa ja psykologiaa. Kotitaloudesta ei tullut työtäni, vaan menin lukemaan lakia Helsingin yliopistoon. Minulla oli hyvä todistus – olinhan sellainen tunnollinen tyttö. Olin kiinnostunut myös yhteiskunnallisista asioista, joten ihan hyvän valinnan tein ryhtymällä laintulkitsijaksi.

*Teksti: Pirkko Jyväkorpi
Kuva: Tuulikki Holopainen*

Yrittäjien ja palkansaajien eroja eläkeiän valinnassa

Vuonna 2003 valmistunut Joustava eläkeikä -tutkimus tuotti tietoa myös yrittäjien eläkkeelle siirtymisaikaisista. Tutkimusaineistona yrittäjät ovat kiinnostava ryhmä, sillä varsin moni heistä työskentelee vielä 60 ikävuoden täyttämisen jälkeen. Yli puolet yrittäjistä on aikeissa jatkaa työnteoa yli 63-vuotiaana.

Eläketurvakeskus ja Työeläkevakuuttajat TELA tekivät massiivisen kyselytutkimuksen vuonna 2003. Se selvitti palkansaajien ja yrittäjien aikeita siirtyä eläkeuudistuksen mahdollistamana joustavasti eläkkeelle. Tutkimus kohdistui 205 yrittäjään ja 1 385 yksityisen sektorin työssä käyvään palkansaajaan, jotka olivat iältään 58-63-vuotiaita.

Kyselyyn osallistuneet henkilöt pääsivät ja ovat jo päässeet ensimmäisinä valitsemaan oman eläkeikänsä uuden työeläkejärjestelmän mukaan. Vielä vuonna 2003 yrittäjistä 56 prosenttia, mutta palkansaajista vain 36 prosenttia oli aikeissa jatkaa työnteoa 63 ikävuoden jälkeen. Nytemmin, eläkeuudistuksen jälkeen, palkansaajien työssä jatkamishalut näyttävät tosin suuremmilta kuin vuonna 2003 olisi voinut kyselytutkimuksen avulla olettaa.

Tähän saakka yrittäjät ovat jääneet myöhemmin eläkkeelle kuin palkansaajat. Selvityksen

yhtenä tarkoituksena on ollut arvioida eroja yrittäjien ja palkansaajien välillä.

Yrittäjien joukko varsin kirjava

Tutkimuksella haluttiin myös saada selville, missä määrin jotkut työhön ja toimeentuloon liittyvät tekijät vaikuttavat lähivuosina eläkkeelle siirtyvien henkilöiden valintojen taustalla. Yrittäjillä on selvästi enemmän halukkuutta jatkaa yli kymmenen hengen yrityksissä kuin pienemmissä. Palkansaajilla asia on päinvastoin, pienemmillä työpaikoilla on suhteellisesti enemmän jatkajia kuin suurilla työpaikoilla.

Yrittäjät ovat palkansaajista poikkeava ryhmä, sillä osa heistä on työnantajia ja osa yksinäisiä ammatinharjoittajia. Myös tulonmuodostus, työn itsenäisyys, perheen mukanaolo tai sukupolvenvaihdos vaihtelee paljon yrittäjistä toiseen. Yrittäjät ovat näin ollen keskenään varsin heterogeeninen ryhmä.

Sekä yrittäjille että palkansaajille on työssä jatkamisen kannalta tärkeää se, millaisessa työympäristössä työtä tehdään. Erityisesti yrittäjiä motivoi pidentämään työuraa mielenkiintoinen ja haastava työ sekä mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön samoin kuin omasta ajankäytöstä päättäminen. Osa niistä palkansaajista, jotka aikovat jäädä eläkkeelle viimeistään 63 vuoden iässä, pitäisi työnteon jatkamisen edellytyksenä osa-aikatyöhön siirtymistä.

Talous ja perhe vaikuttavat

Taloudellisilla seikoilla näyttäisi olevan jonkinlainen yhteys eläkeiän valintaan, vaikka tarkemman yhteyden osoittaminen vaatisi laajempaa selvitystä. Työnteon jatkamista harkitsevissa yrittäjissä oli kaksi kertaa enemmän toimeentulon erittäin helpoksi kokevia kuin varhain eläkkeelle aikovissa. Tulotiedot osittain tukevat hyvää käsitystä

toimeentulosta. Työnteon jatkamista suunnittelevilla palkansaajilla on taas ollut muita useammin toimeentulovaikeuksia.

Eläkkeen myöhentämistä harkitsevat palkansaajat eivät ole kovin hyvin perillä eläkkeen suuruudesta, ja erityisesti perheettömien käsitykset eläkeajan toimeentulosta ovat muita kielteisemmät. Työnteon jatkamista suunnittelevat yrittäjät ovat muita paremmin perillä tulevan vanhuuseläkkeen suuruudesta. Suurin osa myös arvioi eläkeajan toimeentulon hyväksi tai vähintään kohtuulliseksi.

Kolmasosa yrittäjistä ja noin viidesosa palkansaajista kuuluvat siihen ryhmään, joka aikoo pidentää työuraa taloudellisten syiden takia. Jos henkilö jatkaa työssä 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen, eläkekertymä on 4,5 prosenttia vuodessa. Tämä niin sanottu kannustinkarttuma ja halu saada suurempi eläke toimivat työnteon jatkamisen kannustimena kolmasosalle yrittäjistä ja viidesosalle palkansaajista. Toimeentulovaikeuksia kokeneet yrittäjät jatkavat muita yleisemmin työnteoa taloudellisten syiden ja suuremman eläkkeen takia.

Puolison työssäololla on työnteon jatkamisen kannalta merkitystä enemmän yrittäjille kuin palkansaajille. Yrittäjistä, joiden puoliso oli vielä työelämässä, lähes kaksi kolmasosaa aikoi jatkaa työuraa 63 ikävuoden jälkeen. Jos puoliso oli jo eläkkeellä tai muusta syystä pois työelämästä, alle puolella oli jatkamissuunnitelmia.

Raili Hyrkkänen

Tutkija

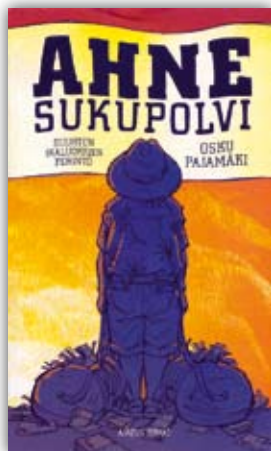
Eläketurvakeskus

Osku Pajamäki:

Ahne sukupolvi: suurten ikäluokkien perintö

Ajatus Kirjat, 2006

Jarkko Mäkinen, Erkki Olkinuora, Risto Rinne ja Asko Suikkanen (toim.):

Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen

PS-kustannus 2006

Osku Pajamäen teos on syytekirjelmä suurille ikäluokille. Kirja on tarkoituksella poleeminen ja provosoiva. Myötäkarvaan silittely ei herättäisi keskustelua.

Pajamäki haluaa nostaa itsensä pullamössö-sukupolven viralliseksi ääneksi. Hän laittaa vastakkain 2000-luvun korkeasti koulutetut patkutyöläiset ja suoraan vakituisiin töihin päässeet 60-luvun maisterit. Hän kirjoittaa kohoavien eläkemaksujen alle nääntyvästä ikäpolvestaan, joka kustantaa Välimeren lämpöön pakenevien vanhempiensa eläkkeet. Hän muistuttaa myydystä valtion omaisuudesta ja suuresta valtionvelasta.

Suurten ikäluokkien sitten joskus jättämien perintöjen varaankaan hän ei paljon laske: jääkö niitä, kun ”ahne sukupolvi” viettää kulutusjuhlaa ja ottaa käänteisiä asuntolainoja?

Leijonanosan kirjan sivuista saa eläkejärjestelmämme esittely. Pajamäki huomauttaa, etteivät suuret ikäluokat joudu kärsimään elinaikakerroimen vaikutuksesta. Koska eläkekattoa ei ole,

lähivuosina tulee maksuun runsain mitoin suuria eläkkeitä, viimeisten hyvätuloisten työvuosien perusteella laskettuja. Pajamäki muistuttaa, etteivät suuret ikäluokat suinkaan itse maksa eläkkeitään kuin osaksi.

Entä voidaanko suurten ikäluokkien eläketuista jälkikäteen heikentää, kun päättäjänä istuvat suuret ikäluokat itse? Heikentävätkö he sen sijaan lastensa eläketurvaa? Ex-nuori poliitikko ilmaisee huolensa siitä, että nuoria on politiikassa ja päättävissä asemissa liian vähän.

Pajamäen tarkoittama ”ahne sukupolvi” on jo kirjan lukenut. Pokkarin soisi löytävän tiensä myös EVVK-sukupolven käsiin.

Teksti: Sannamari Haikonen

Aikuiskoulutuksesta tuli minuuden työkalu

Elinikäinen oppiminen alkaa olla jokaiselle tuttu sanapari. Kyllästymiseen asti saamme kuulla, miten koko ajan on kouluttauduttava, hankittava uusia taitoja ja jopa vaihdettava ammattia, jotta pysyisi pinnalla työelämän aallokossa.

Aikuksille onkin tarjolla enemmän oppimisen väyliä kuin koskaan. Mutta mille tielle lähdet kun portista sisään astut? Saatat yllättyä: pelkkä uusien taitojen oppiminen ei riitä, puntariin joutuukin koko minuutesi. Joustavilla työmarkkinoilla näes hyvin luotu ja kestävä identiteettisi saattaa muodostua esteeksi. Pakenevien työpaikkojen etsinnässä notkeus, muuntautumiskyky ja entisen unohtaminen palkitaan.

Aikuiskoulutukselle tarjoutuu tässä kuviossa kylmin silmin tarkastelevan trainerin ja stailaajan rooli. Vaikka osa oppijoista irtautuu ilomielin vanhoista kahleistaan, osaa epäilyttää. Pysähtyneeksi ei kukaan halua leimautua, mutta identiteetin menetys ja historiattomuus eivät nekään houkuttele.

Siksi ei riitä pohtia, miten ihminen vastaa työelämän tarpeisiin. On kysyttävä myös, miten työelämä vastaa ihmisen tarpeisiin. Yllätyksiä

on jälleen tulossa: tutkimukset osoittavat, että etenkin iän myötä palkkaa ja etenemismahdollisuuksia motivoivimpia ovat hyvät ja turvallinen työyhteisö ja mahdollisuus itsensä toteuttamiseen ja kehittämiseen.

Voidellaan leipä molemmin puolin: aikuiskoulutuksella on tässäkin paikannuksessa roolinsa. Mutta lähestymistavaksi ei riitä ulkopuolinen asenne. Työ on tehtävä sivistystyön perinteisen arvoin: oppijaa kuunnellen, arvostuksen ja kunnioituksen asentein. Aikuiskoulutus lunastaa paikansa ja saa palkkansa, kun uuden oppiminen nivoutuu vanhaan mielekkäiksi kokonaisuuksiksi, henkilökohtaisella tasolla ja tavalla.

Lukemani Suomen Akatemia Life as Learning -tutkimusohjelmaan (2002–2006) kuuluva tutkijoiden artikkeleista koostuva teos on monipuolinen kuvaus elinikäisen oppimisen juurtumisesta koulutukseen, yhteiskuntaan ja elämäntapaamme. Minua teos puhutteli erityisesti arvopohdinnoillaan. Aikuiskoulutus, kyllä. Mutta kenen ehdoilla?

Teksti: Sirkku Määttä

ESY:n hallituksen tuore puheenjohtaja Heikki Halkilahti:

Samat kilpailu-edellytykset kaikille

Eläkesäätiöyhdistyksen hallituksen uudeksi puheenjohtajaksi valittu kauppaneuvos Heikki Halkilahti Valiolta toivoo, että kiinnostus eläkesäätiöitä ja -kassoja kohtaan olisi nykyään yhtä suuri kuin 50 vuotta sitten, jolloin eläkesäätiölaki näki päivänvalon.

Mikäli säädökset olisivat sellaiset, että kaikilla toimijoilla olisi lähtökohtaisesti samanlaiset mahdollisuudet menestyä, olisi innostus perustaa uusi eläkekassa tai -säätiö vähintäänkin samanlainen kuin puoli vuosisataa sitten, Halkilahti uskoo.

Kritiikin keskellä Halkilahti kuitenkin toteaa, että viime aikoina on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä. Hänen mielestään viime vuoden syksy osoitti selkeästi, että siirtyvän toimintapääoman säännökset eivät vastanneet nykyajan vaatimuksia. Ne olivat Halkilahden mukaan jäänteitä säännöstelyajan hengestä.

– Siirtyvää toimintapääoma koskeva normisto ei nykyiselläänkään toteuta symmetriaperiaatetta työnantajan näkökulmasta, mutta teke sen kylläkin eläkelaitoksen näkökulmasta, hän kiteyttää.

Halkilahti kertoo huomanneensa, että vakuutusyhtiöt perustelevat symmetriaa eläkelaitoksen näkökulmasta. Tällöin siirtyvän toimintapääoman määrä voidaan valita mielivaltaisesti; symmetria eläkelaitoksien näkökulmasta säilyy aina, kun siirtyvä toimintapääoma on alle eläkelaitoksen vakavaraisuuden.

Työnantajalle vapaus valita

Halkilahti korostaa, että työnantajalla pitäisi olla erityisen suuret intressit monimuotoisen eläketurvan järjestämistävän puolesta.

– Työnantajalla on vapaus valita, mitä vaihtoehtoa hän käyttää. Samoin työnantajalla pitää olla mahdollisuus vaihtaa eläketurvan järjestämistapaa taloudellisesti voittamatta tai häviämättä.

– Elinkeinoelämän Keskusliitto EK määritteli tänä keväänä työmarkkinapoliittisia linjauksiin. Yksi kohta linjauksissa oli työeläkemaksun nousun estäminen. Nimenomaan EK:lta olisin tässä kohtaa odottanut kannanottoa siitä, että työeläkkeitä hoitavilla yrityksillä tulee olla kaikilla tasapuoliset mahdollisuudet kilpailla, Halkilahti peräänkuuluttaa.

Hän toteaa, että luulisi elinkeinoelämää kiinnostavan kaikki keinot, joilla voidaan vaikuttaa henkilöstökustannuksiin – mieluiten tietysti alentavasti tai ainakin nousua hidastavasti.

– Tel-vakuutusmaksun ja kannatusmaksun kehitys toimijoittain kertoo, miten eläkekassojen ja -säätiöiden toiminnalla työnantajat ovat voineet alentaa henkilöstökustannuksiaan ja hidastaa nousua verrattuna eläkeyhtiöihin.

– Ja vaikka maksut ovat olleet alhaisemmat, niin se ei ole tapahtunut vakavaraisuuden kustannuksella, Halkilahti lisää.

Tasapuolinen normisto toimintapääomalle

Halkilahti toivoo myös kilpailuviranomaisen toimillaan edesauttavan tasapuolisen ja oikeudenmukaisen siirtyvän toimintapääomanormiston aikaansaamista.

– Niin ikään selvitysmies **Matti Louekoskella** on mahdollisuus työeläkeyhtiöiden vakavaraisuussäännösten uudistamisen yhteydessä arvioida nykyisen säännösten vaikutus siirtyvän toimintapääoman tasoon ja eri eläkelaitostyyppien välisiin kilpailu-edellytyksiin.

– Käsityksemme mukaan Louekoski pyrkii esittämään kantansa syyskuun loppuun mennessä. Nähtäväksi jää käyttäkö hän mahdollisuutta hyväkseen, Halkilahti toteaa.

Lisäksi Eläkesäätiöyhdistyksessä odotetaan edelleen kiinnostuneina, mitä merkitsee hallituksen huhtikuisesta iltakoulun päätös kartoittaa työeläkejärjestelmän kilpailuun liittyvät selvitystarpeet.

Missä viipty maksuperusteinen lisäeläketurva?

Yhtenä Halkilahden sydämen asiana on maksuperusteisen lisäeläketurvan mahdollistaminen Suomessa. Hän huomauttaa eduskunnan talousvaliokunnan edellyttäneen hallitusta antamaan uuden esityksen, joka mahdollistaisi tällaiset järjestelyt suomalaisille työntekijöille Suomessakin.

– Nykytilanne tuntuu kovin erikoiselta, sillä suomalainen työnantaja voi perustaa maksuperusteisen lisäeläkesäätiön esimerkiksi Luxemburgiin, jossa sitten järjestetään Suomessa työskentelevien henkilöiden lisäeläketurvaa.

Hän toteaa että Eläkesäätiöyhdistys teki aloitteen sosiaali- ja terveystieteille maksuperusteisen lisäeläketurvan sallimiselle vuonna 1998.

– Hitaita ovat olleet herrojen kiireet maksuperusteisen lisäeläketurvan valmistelussa, Halkilahti komentoii.

Lisävauhtia hankkeelle on kuitenkin antanut eduskunnan talousvaliokunnan tämän kevään kannanotto, jossa se edellyttää hallituksen valmistelemaan viipymättä lisäeläketurvaa koskevan lainsäädännön ja antavan sen eduskunnalle syyskuun loppuun mennessä.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuva: Juha Rahkonen*

Eläke-Fennia

Valtiotieteiden maisteri **Lauri Karjalainen** on nimitetty 22.5. alkaen yhteyspäälliköksi suur-asiakas- ja meklariyhteyksiin. Eläke-Fenniaan Karjalainen siirtyi Henki-Sammosta.

Etera

Vakuutusmeklari, VTS **Hannu Takkinen** on nimitetty asiakaspäälliköksi Eteran Kuopion aluetoimistoon. Hänen vastuualueeseensa kuuluvat Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan yritysasiakkaat.

Minja Vitikka on nimitetty projektipäälliköksi Eteran tietohallintoyksikköön. Hänen vastuualueeseensa kuuluu Eteran sähköisten palveluiden kehittäminen.

Ilmarinen

Diplomi-insinööri **Tommi Aimonen** on nimitetty kiinteistöjohtajaksi 1.6. alkaen. Hänen vastuualueelleen kuuluvat suorat kiinteistösihtorit.

Valtiotieteiden maisteri **Anu Suutela-Vuorinen** on nimitetty työnantajien eläkepalveluosaston osastopäälliköksi. Ilmariseen hän siirtyi Kelan ulkomaan yksiköstä, jossa hän toimi vakuutuspäällikkönä.

Sosionomi AMK, VTS **Henna Pihala** on nimitetty koulutuspäälliköksi.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela

MMM, agronomi **Markku Pulkkinen** on nimitetty Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen viestintäpäälliköksi 1.6. alkaen. Pulkkinen siirtyy Melaan MTK-Hämeen toiminnanjohtajan tehtävistä.

Varma

Oikeustieteiden kandidaatti **Tiina Hellgrén** on nimitetty työeläkeyhtiö Varman kehitysjohtajaksi. Hellgrén siirtyy Varman palvelukseen

kesäkuun alusta ja ryhtyy hoitamaan kehitysjohtajan tehtäviä syyskuun alusta lukien. Nykyinen kehitysjohtaja **Ilkka Kohonen** jää syksyllä 2006 eläkkeelle.

Kehitysjohtaja Hellgrén raportoi toimitusjohtaja **Matti Vuorialle**. Hellgrén on viimeksi toiminut Henkivakuutusosakeyhtiö Skandian toimitusjohtajana.

Varatuomari **Jyrki Rasi** on nimitetty työeläkeyhtiö Varman eläkepalveluista vastaavaksi johtajaksi. Hän aloittaa uudessa tehtävässä vuoden 2007 alussa, jolloin nykyinen eläkejohtaja **Marja Ahola** jää eläkkeelle. Eläkejohtaja Rasi raportoi varatoimitusjohtaja **Markku Hyväriselle**.

Jyrki Rasi jatkaa vuoden loppuun saakka nykyisessä tehtävässään osastopäällikkönä vastuualueenaan nimettyjen konsernien eläkkeet. Hänen seuraajakseen on valittu sosionomi **Eija Vähäpassi**. Hän siirtyy Varmaan Henki-Sammosta 1.9. ja ottaa osastopäällikön tehtävät vastaan 1.1.2007.

Veritas

Humanististen tieteiden kandidaatti **Lassi Mattila** on nimitetty vakuutusryhmä Veritaksen piiripäälliköksi Tampereen konttoriin. Hänen vastuualueenaan on henki- ja eläkevakuutusten myynti. Mattila on toiminut aiemmin franchising-yrittäjänä Tapiolassa.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopiston vakuustieteen professorin virkaan on nimitetty elokuun alusta lukien filosofian tohtori **Antti Kanto**. Kanto toimii tällä hetkellä Helsingin kaupunkorakentamisen taloustieteiden kvantitatiivisten menetelmien professorina. Hänen tutkimusalaansa on erityisesti taloudellisten riskien hallinta.

Aikaisemmin Tampereen yliopiston vakuutusprofessorina toiminut **Raija Järvinen** palasi viime vuoden elokuussa takaisin Kulltutatutkimuskeskukseen, jossa hän toimii tutkimusjohtajana. Väliajan, ennen Kannon nimitystä, vakuutusprofessorina on hoitanut oman toimensa ohella Tampereen yliopiston vakuutuksen yliopettaja **Jaana Norio-Timonen**.

TIEDOKSI

TELAn jäsenyhteisöjen sijoitusten arvo nousut yli 106 miljardiin

Työeläkevakuuttajat TELAn jäsenyhteisöjen sijoituskanta oli tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen lopussa 106,6 miljardia euroa. Sijoitusten markkina-arvo kasvoi alkuvuonna 4,4 miljardia euroa. Tilastoissa on mukana vain lakisäätäinen työeläketurva.

– Työeläkerahastojen sijoituskannan nousuvauhti on kuluvana vuonna jatkunut hyvänä. Kehitys on vähintään muutaman edellisen erittäin hyvän kasvuvuoden luokkaa, sanoo Työeläkevakuuttajat TELAn toimitusjohtaja **Esa Swanljung**.

Osakesijoitusten arvo – 43 miljardia euroa – on jälleen kaikkien aikojen korkein. Myös niiden osuus koko sijoituskannasta on ennätyslukemassa, 40,4 prosentissa. Osakkeiden osuus on korkein julkisalojen eläkevakuuttajien ryhmässä, jossa osuus on 51,7 prosenttia. Joukkovelkakirjojen suhteellinen osuus on vähentynyt 42,7 prosenttiin sijoitusomaisuudesta.

Kiinteistösihtorit kokonaismäärä on pysynyt määrällisesti samana, mutta työeläkevarojen kasvun johdosta niiden osuus on vähentynyt lähes puolella prosenttiyksiköllä 9,6 prosenttiin.

Työeläke-lehden 2/06 ristikon ratkaisu

Suomeen kohdistuvien sijoitusten arvo on 32,6 miljardia euroa ja osuus 30,6 prosenttia. Muulle euroalueelle tehtyjen sijoitusten osuus on suhteellisesti laskenut hieman jääden alle 40 prosenttiin.

Euroalueen ulkopuolelle kohdistuvien sijoitusten osuus on puolestaan noussut jo lähes 30 prosenttiin. Osakkeiden osuus on kasvanut eniten Suomen ulkopuolelle tehdyissä sijoituksissa.

TELAn eläkerahastoja koskeva selvitys sisältää tiedot eläkevakuutusyhtiöiden, eläkekassojen, eläkesäätiöiden, Kelan toimihenkilöiden eläkerahaston, Kirkon keskusrahaston, Kuntien eläkevakuutuksen, Melan, Merimieseläkekassan, Suomen Pankin Eläkerahaston ja Valtion Eläkerahaston sijoitustoiminnasta.

Vakuutuslalla naiset tienaavat selvästi vähemmän kuin miehet

Finanssityöntekijien ja Vakuutusväen Liiton yhteistyössä tekemä vakuutusalan neljäs tasa-arvoraportti on julkaistu äskettäin. Vakuutuslalla konttorin suorittavalla tasolla työskentelevien naisten keskiansio on noin 25 prosenttia pienempi kuin miesten.

Tästä erosta noin 19 prosenttiyksikköä selittyy sellaisilla henkilön, työtehtävän ja yrityksen ominaisuuksiin liittyvillä rakenteellisilla tekijöillä, jotka voidaan havaita palkkatilastoaineistosta. Palkkaerosta jää selittämättä noin kuusi prosenttiyksikköä.

Lakiesitys eläkeoikeuden siirtämisestä EU:ssa

Työeläkelainsäädännön kokonaisuuteen liittyen tasavallan presidentti antoi 19. toukokuuta eduskunnalle hallituksen esityksen laiksi eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä annetun lain muuttamisesta (HE 63/2006 vp).

Lakia muutetaan niin, että siinä otetaan huomioon Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavan henkilöstöasetuksen muutokset. Samalla laki saatetaan vastaamaan vuoden 2005 alusta

voimaan tulleen työeläkeuudistuksen periaatteita. Laki on tarkoitettu voimaan 1.1.2007.

Työeläkevakuutusyhtiöistä annettua lakia uudistetaan

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön ylijohtaja **Tarmo Pukkilalle** on annettu tehtäväksi valmistella hallituksen esitys työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain (354/1997) ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle jo kesäkuussa, mutta suurella todennäköisyydellä asian käsittely jatkuu syksyllä eduskunnan kesälomien jälkeen.

Lakisäätöistä eläkevakuutusta harjoittavia eläkelaitoksia koskevaa lainsäädäntöä on tarkoitus selkeyttää ja uudistaa muun muassa hallintosäännösten osalta vastaamaan osakeyhtiölainsäädäntöä. Tavoitteena on modernisoida lainsäädäntöä ja tehostaa eläkelaitosten hallinnon toimivuutta sekä lisätä mahdollisuuksia sijoitustuottojen kasvattamiseen ja siten alentaa vastaisuudessa tarvetta eläkemaksujen korotuksiin.

TELAn omistajaohjauksen periaatteet verkossa

Työeläkevakuuttajat ovat maamme suurimpia sijoittajia. Sijoittaja käyttää omistajan valtaa ja tämän vallan käyttö kiinnostaa aiempaa enemmän. Työeläkevakuuttajat TELAn hallitus on hyväksynyt omistajaohjauksen periaatteet.

TELAn tiedotteen mukaan työeläkevakuuttajat vaativat sijoituskohteilta selkeää ja oikea-aikaista tiedottamista sekä avoimuutta sijoittajille olennaisissa asioissa. Työeläkevakuuttajien omin omistajaohjausperiaatteiden julkaisemisella parannetaan niiden oman toiminnan tavoitteiden ja tarkoituksien läpinäkyvyyttä.

Työeläkevakuuttajat painottavat hyvää hallinnointitapaa koskevien kotimaisten ja kansainvälisten käytännösääntöjen ja suositusten noudattamista. Suomessa näistä tärkein on suositus listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä. Se on hyvä lähtökohta omistajien suunnitellussa yhtiöiden hallintoa.

Niku Määttäselältä tutkimus eläkevakuutuksen ottajista

Eläkevakuutussäästäjät eivät ole jääneet pois työelämästä muita aikaisemmin, vaikka vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verotusta uudistettaessa niin arveltiin. Tämä ilmenee Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn tutkija **Niku Määttäsén** tutkimuksesta.

Määttäsén tutkimus perustuu Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton tekemään kyselyyn, johon vastasi noin 800 lähellä eläkeikää olevaa tai jo eläkkeelle siirtynyttä ihmistä. Noin puolella heistä oli vapaaehtoinen eläkevakuutus. Tutkimuksen on rahoittanut Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto.

Etera tutkii työelämän tervaskantoja

Eterassa on käynnistynyt hanke, jossa selvitetään, mitkä tekijät selittävät pitkää työuraa fyysisesti raskailla LEL-aloilla. Työsuojelurahasto on myöntänyt hankkeelle tutkimus- ja kehitysavustusta.

Eteran vakuuttamalla LEL-aloilla vanhuuseläkeiän saavuttaa monia muita aloja harvempi työntekijä. Vanhuuseläkkeiden määrä oli viime vuoden lopussa puolet LEL-eläkkeiden kokonaismäärästä.

Tervaskanto-tutkimuksen avulla on tarkoitus saada kuva siitä, millaiseksi työelämän tervaskannot kokevat työnsä ja elämänsä sekä mitkä tekijät edistävät pitkää työuraa. Mikä työyhteisöissä ja työntekijöissä ennustaa työssä pysymistä? Tutkimus kartoittaa paitsi perinteisiä työterveys-, työolo- ja elintapakysymyksiä, myös arvoja ja asenteita. Lähtökohtana on etsiä työelämässä pysymistä tukevia tekijöitä.

Työeläkkeelle siirrytään noin 59 vuoden iässä – vanhuuseläkkeelle yli 63-vuotiaana

Eläketurvakeskuksen laskelman mukaan eläkkeelle siirryttiin Suomessa vuonna 2005 keskimäärin 59,1 vuoden iässä. Luvuissa ovat mukana sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta työeläkkeelle siirtyneet.

Yksityisellä sektorilla odote oli 59,4 vuotta. Julkisilla aloilla eläkkeelle siirtymisen odote nousi hieman eli tasan 59 vuodesta 59,2 vuoteen.

Eläketurvakeskus otti eläkkeelle siirtymisen odotteelle uuden mittarin käyttöön kolme vuotta sitten. Mittari kuvaa hyvin kehitystä, koska siihen ei vaikuta väestön ikärakenne. Odote lasketaan sekä 25- että 50-vuotiaalle. 25-vuotiaan odotetta käytetään yleisenä tunnuslukuna, koska se kuvaa koko työeläkevaikutettua, pääosin työelämässä mukana olevaa väestöä.

50-vuotiaan eläkkeelle siirtymisen odote on 61,1 vuotta. Se on näin ollen merkittävästi korkeampi kuin 25-vuotiaan, sillä nuoremman

ikäluokan odotteessa työn jättöikää vetää alaspäin työkyvyttömyystapaukset.

Varsinaiselle vanhuuseläkkeelle jäädäänkin keskimäärin 63,2 vuoden iässä, kun taas työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen keskiarvo on 52 vuotta. Työttömyyseläkkeelle lähdetään keskimäärin 60,2 vuoden iässä.

Joustava eläkeikä otettiin käyttöön vuoden 2005 alusta, jolloin sen alarajan eli 63 ikävuo- den piiriin tuli kertaheitolla sekä 1940, 1941 että 1942 syntyneitä. Tämän vuoksi eläkehakemusten määrä lisääntyi, mikä näkyy jonkin verran eläkkeelle siirtymisen odotteen paikallaan pysymisenä vuodesta 2004 vuoteen 2005. Mitään suurta ryntäystä eläkkeelle ei kuitenkaan näytä tapahtuneen, joten tämän vuoden odotteen arvellaan lähtevän lievään nousuun.

PALAUTTEEN PAIKKA

Mikä mielestäsi on tämän lehden kiinnostavin juttu?

Mitä aiheita haluaisit lukea Työeläke-lehdestä? Kerro juttuideasi.

Työskentelen työeläkeyhtiössä tai -laitoksessa:

kyllä ei

Kiitos palautteesta!
 Voit lähettää mielipiteesi toimitukseen myös sähköpostilla:
 kati.kalliomaki@etk.fi

Eläketurvakeskus
maksaa
postikulut

Työeläke-lehti
 Eläketurvakeskus
 Tunnus 5001479
 00003 VASTAUSLÄHETYS

Päätoimittaja	Reijo Ollikainen
Toimituspäällikkö	Kati Kalliomäki
Toimittajat	Kimmo Kontio Anne Niemi
Toimitusneuvosto	Antti Huhtamäki Juha Lanne Sirpa Nyberg Ulla Pihlajamäki Maijalisa Takanen Janne Väänänen
Osoitteenmuutokset	Fax (09) 148 1172 Puhelin 010 751 2500 palvelupiste@etk.fi
Osoite	00065 Eläketurvakeskus Puhelin 010 7511 Fax 010 750 2176 Internet-kotisivun osoite: www.etk.fi
	41. vuosikerta
	Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa
	Vuosikerran hinta on 18 euroa
	Helsinki 2006 PunaMusta Oy
	ISSN 0564-5808
Kannen kuva	Juha Rahkonen
Ulkoasu	Ilkka Kumpunen

RISTIKKO

Ratkaisu löytyy Työeläkkeen seuraavasta numerosta.

		SUOSSA UPOTTAVA vähintään		KIRJOITELMA kukkien osia YKSI JOUKOSTA		KYLKI KITUPIIKKI		RAAMATUN KUNINGAS OLLA HYVÄ		
halpa vaate?							KAI-VANTO			
					HEVO-NEN KJALL					
→							Bulgariaa ↓			
näytel-millä										
↓				riimit-tely		KASVI TAI VEIJO		VEDIN LIKEN-TEELLE		
	NIEMIMAAN ASUKAS	NISKA	IHAN TOISEN LUOKSE						HYYPIÄ	Van-hanen
					poltettu	MAUSTA-MISIIN SUOJANA				
AF-RIKAN VALTIO	VOITTO keski-kehoissa						↓			
alkuaine					erimieli-syyttä RAUTIO					
jankutus				↪						↻ näyttää kuittien avulla
UUSI JOHTAJA-NIMI	KIM-MAS-TUNUT			löysä laukaus ROOPE			vaate		isiä	
					OH-JASI KA-SATA	käräh-täminen PIHALLA				
Pallas-								LAINA		BOHR
PURSI-AISEN AIHEPIIRI	VIL-JELMÄ	SÄR-KELÄ -		nobelis-ti Luis FAZER				Molle -R		
					SANI-AISIA					
					5%			ANT-TIEN KANSSA		
HALPAMYNNÄ				järvi			SIEVIN NAA-PURI			
määrätä					LEAT SEKAISIN MIEHEKSI				JU-MALA	

www.sanaris.fi/Erkki Vuokila

ENGLISH SUMMARY

by Maria Lindholm

The dimensions of work ability

Good work ability is the basis for well-being and employment. Its importance will be emphasised in the near future as the demographic development will pose challenges for the supply of labour and financing of social security.

A new book examines the work ability of the Finnish population aged 18–74 on the basis of the data from the Health 2000 project, and draws an overall picture of the work ability of the population in the 2000s. The results reveal how, e.g. health, work, knowledge and skills, and attitudes are linked with self-assessed work ability in different population groups. When these results are compared with the Mini-Finland study carried out in 1978–1980, the work ability of the population is found to have improved. The rise in the level of education also explains the favourable change in work ability.

One of the central themes of the book is to examine work ability at different stages of the career: what special features are related to the work ability of the young and the ageing? The report clarifies the relationship between work ability and marginalisation from working life and unemployment. It also considers the diversity of work ability. Are unemployed people fit for work and does the ageing population have ample work ability for extending working careers?

People near retirement age still have work ability. Of all persons aged 63–67, about one third would have been able to cope at work according to their own assessments. However, the oldest working women often feel that their work ability has decreased.

The attitudes and practices of working life affect work ability. A good job ensures that work ability is maintained even when the employee's mental and physical resources are decreasing. By increasing the pleasure and independence of work, occupational competence and self-esteem, employees' command of the requirements of the job, as well as the appreciation and support received from superiors and co-workers, work ability

can be promoted and withdrawal from work due to disability reduced.

Good work ability is much more than physical performance and health. Even healthy people feel that their work ability has become limited with age. Depression and back illnesses are the main reasons for reduced work ability in the working-age population. Promoting health and preventing illnesses support the maintenance of work ability.

On the way to the world of the old: Even an ageing population can be creative

The rapid ageing of the population world-wide is a new phenomenon that has never been experienced before in the history of mankind. This development is due as much to an average increase in life expectancy in the very short term as to a reduced birth rate.

In developed societies, the general ageing of the population has given rise to concern. They fear a labour shortage in addition to increasing pension expenditure and reduced development potentials of society. Until the last decades, the increase in population has almost without exception contributed to economic growth.

There has also been a fear that societal innovation would start to crumble. An ageing population is not considered creative enough. We have a one-sided economic view of ageing people. When a person retires, he becomes a passive pensioner only. Still, the increasingly educated older people have much more ability to adapt to inevitable change. Persons aged 60 and 70 are no longer elderly persons, but active adults like younger people.

The problems perceived today do not really result from the general ageing of the population in itself, but from the swing in the size of generations. These differences are perhaps particularly accentuated in Finland due to the baby boomers born after the World War II.

Finland would have good opportunities to maintain a sufficiently balanced population structure as the population is inevitably ageing. A vigorous increase in the birth rate can no longer prevent ageing, and immigration will hardly change it either. Society should provide practical solutions for families, e.g. children's day care services and flexible working life. If society takes care of family policy, families will take care of having children.

The worry about the ageing of the population is partly exaggerated as we do not know enough about all its consequences. Even so, the often-forecast labour shortage may have many positive effects, if materialised.

Innovations tend to be greater when the supply of labour is smaller. The healthier and longer-lived elderly people are the achievement of the most important social invention of the 20th century, i.e. welfare.

FinnSight 2015 – A peek at the future

In order to be able to affect the future, the future must be anticipated. An innovation strategy is needed for the development of new know-how, new companies and lines of business in order to maintain Finland's competitiveness. Both national and international comparisons and surveys show that Finland is starting to fall behind when it comes to utilising technology.

By means of foresight knowledge, the FinnSight 2015 - a joint project of the Academy of Finland and Tekes - investigated what kind of know-how and strengths Finland needs and what it has to do to succeed. Ten central subject areas have been subject to foresight and ten leading experts in science, technology, business life, and social policy have considered each subject.

The report on the future examines factors of change affecting business life and society, as well as future challenges for innovation and research. The report also analyses such areas of know-how related to technology, business and social life that need investment in research and technology in order to be strengthened.

Many factors affect development: changes in the operational environment, people's attitudes, legislation, and the resources of technology and science. Changes in the operational environment, e.g. the ageing of the population, entail all kinds of challenges. Training in civics was found to be the key to coping with the changes in society. More emphasis on civics in education is probably one of the practical results of the report.

The message of the report is positive. If Finland knows how to utilise its know-how, we will do all right in future, too. All future risk factors might not, however, have been sufficiently mapped out. It is possible to influence the future since many things can be anticipated. Know-how is the key to governing a society that is becoming more and more complex.

The report is hoped to give rise to critical and reflective discussion about the future and create enthusiasm for facing the future and actively preparing for it. Especially the new and different ideas of young people should be encouraged so that knowledge and know-how can be developed and utilised more effectively.

Eläketurvakeskuksen JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖS TILATA PAPERIVERSIONA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

Tilastoraportit

Effective retirement age in the Finnish earnings-related pension scheme

Tilastoraportti 5/2006 *Eläkkeelle siirtymisikä työeläkejärjestelmässä* on ilmestynyt englanninkielisenä (tilastoraportti 6/2006).

Finnish Centre for Pensions
Statistical Report 6/2006
ISSN 1459-3823

Taskutilastot

Taskutilasto – Fickstatistik – Pocket Statistics

Taskutilastoon on koottu keskeisiä eläketurvaan ja erityisesti työeläketurvaan liittyviä tietoja. Tilasto sisältää suppeasti tietoja myös koko sosiaaliturvasta sekä väestöstä. Taskutilasto on saatavissa suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä.

Keskustelualoitteet

Yrittäjien ja palkansaajien eroja eläkeiän valinnassa

Tutkimuksessa tarkastellaan yrittäjien ja palkansaajien työolojen ja taloudellisen tilanteen yhteyttä eläkeiän valintaan ikävuosien 63–68 välillä.

Tekijä: Raili Hyrkkänen
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2006:2
ISSN 1795-3103

Tutkimukset

Eläkkeellesiirtymisiän mittaaminen

Eläkkeellesiirtymisiän odotteen avulla mitataan eläkkeellesiirtymisiän myöhentämistavoitteen toteutumista. Tutkimuksessa arvioidaan Suomessa käytössä olevaa eläkkeellesiirtymisiän odotetta, jossa on osittain kysymys matemaattisen mallin valinnasta, osittain käsitteistöstä ja määritelmästä. Tutkimuksessa käsitellään myös aiheeseen liittyvää pohjoismaista yhteistyötä ja siinä esillä olleita vaihtoehtoisia eläkkeellesiirtymisiän mittareita.

Tekijä: Jari Kannisto
Sarja: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 2006:1
Julkaistaan kesällä
ISSN 1236-3049
ISBN 951-691-049-1 (sid.)
ISBN 951-691-050-5 (PDF)

Raportit

How do earnings-related pensions develop? Calculations until 2050

Raportissa esitetään arvio eläkkeiden kehityksestä vuoteen 2050 saakka. Miten eläkkeiden reaaliarvo kehittyy? Mikä tulee olemaan eläkkeen ja eläkettä edeltävän palkan suhde? Entä miten muuttuu eläkkeiden taso suhteessa yleiseen ansiotasoon? Kysymyksiin vastataan hyödyntämällä väestöennustetta ja yleisesti käytettyjä ennusteita taloudellisesta kehityksestä sekä käyttämällä hyväksi

Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskentamallia, tietoa todellisista toteutuneista työurista ansioineen ja Euroopan Unionin piirissä sovittuja esimerkkilaskelmia.

Tekijät: Marjukka Hietaniemi, Ismo Risku, Suvi Ritola, Janne Salonen ja Hannu Uusitalo
Sarja: Finnish Centre for Pension, Reports 2006:1
Julkaistaan kesällä
ISSN 1238-5948
ISBN 951-691-044-0 (sid.)
ISBN 951-691-045-9 (PDF)

Katsaukset

Eläke- ja muun sosiaaliturvan kehittäminen

Katsaukseen on koottu työeläkejärjestelmään läheisesti liittyviä ajankohtaisia työryhmiä ja kehittämishankkeita. Julkaisussa esitetään erikseen määräaikaiset ja toistaiseksi työskentelevät työryhmät ja kerrotaan niiden töiden tuloksista. Sosiaalija- ja terveysministeriössä vireillä olevista lainmuutosesityksistä on lyhyt yhteenveto katsauksen lopussa.

Tekijät: Aila Ahonen, Kalle Elo ja Johanna Merinen
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2006:2
ISSN 1236-7737

Yksityisen sektorin eläketurva vuonna 2005

Katsauksessa tarkastellaan lähinnä yksityisten alojen eläkelakien muuta toimintaa Suomessa vuonna 2005. Siinä on kerrottu lyhyesti myös merkittävimmät eläkelainsäädäntöä koskevat muutokset. Katsaukseen

on koottu tilastotietoja muun muassa eläkkeiden lukumääristä ja keskimääräisistä eläkkeistä. Tämän lisäksi tarkastellaan vakuutusmaksun tasoa, eläkevaroja ja maksutuloa. Yksityisen puolen eläkemenon lisäksi katsauksessa on tietoja koko lakisääteisestä eläkemenosta.

Tekijät: Marja Kiviniemi
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2006:3
ISSN 1236-7737

Erillisjulkaisut

Työkyvyn ulottuvuudet. Terveys 2000 -tutkimuksen tuloksia.

Kirja kuvaa suomalaisen 18–74-vuotiaan väestön työkykyä laajan Terveys 2000 -hankkeen aineistoon perustuen. Kirjassa pohditaan mm. miten terveys, työ, osaaminen ja asenteet liittyvät koettuun työkykyyn. Onko työttömillä työkykyä ja riittääkö ikääntyneen väestön työkyky työurien pidentämiseen? Entä onko väestön työkyky muuttunut viime vuosikymmeninä?

Toimittaneet: Raija Gould, Juhani Ilmarinen, Jorma Järvisalo ja Seppo Koskinen
Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos, Kansanterveyslaitos ja Työterveyslaitos 2006.
ISBN 951-691-047-5 (sid.)
ISBN 951-691-048-3 (PDF)